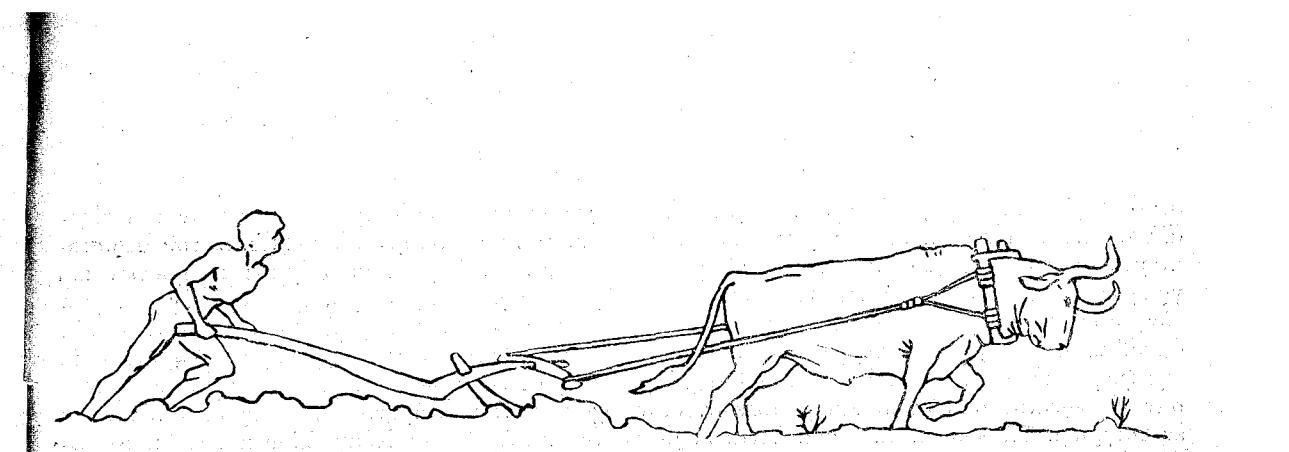

Η ΓΕΦΥΡΑ ΒΑΤΕΡΛΩ, ΛΟΝΔΙΝΟΝ
ΥΠΟ ΚΛΩΝΤ ΜΟΝΕ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ ΙΑ' 81 Ο'
ΚΤΩΒΡΙΟΥ 1910

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΠΥΡΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΑΥΤΩΝ

Μέχρι πρό διλίγων ἐτῶν ἀκόμη, ἔκτος τῶν συντόμων ἐπὶ στερεῶν ὑδάν, λίθου, μετάλλου π.λ.π., αὐτογράφων τῶν ἀρχαίων, τὰ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ μέσου αἰώνος καὶ ἐφεξῆς χρονολογούμενα χειρόγραφα ἐπὶ περγαμηνῆς καὶ χάρτου ἦσαν σχεδὸν αἱ μόναι φιλολογικαὶ πηγαὶ. Κλιματολογικαὶ συνθῆκαι καὶ ίδιαζουσα ποιότης τοῦ ἐδάφους ἐπεφύλαξαν εἰς τὴν γῆν τῶν Φαραὼν κυρίως τὴν τιμὴν τῆς ἀναστατώσεως τῆς φιλολογίας καὶ τῶν συναφῶν αὐτῇ κλάδων διὰ τῆς κατὰ σωρείαν ἀνακαλύψεως ἀρχαιοτέρων αὐτογράφων, τῶν παπύρων¹. Ἐκ τοῦ στελέχους τοῦ ὄμωνύμου φυτοῦ, τὸ δόποιον ἔξηφανίσθη μὲν σήμερον ἐν Αἴγυπτῳ, σώζεται ὅμως ἄλλαχοῦ, κοπτομένου εἰς λεπτὰς ἵνας τοποθετούμενας σταυροειδῶς ἐπ' ἄλλήλων καὶ συμπιεζομένας, κατεσκευάζετο ἡ ἀρκούντως καλαισθητικὴ γραφικὴ ὥλη τῶν ἀρχαιοτέρων. Τὰ οὖτα κατασκευαζόμενα φύλλα, τῶν δόποιων τὸ σύνηθες μέγιστον μέγεθος ἦτο 40 : 16 ἐκατοστῶν τοῦ μέτρου, ἀρχαιότερον συνεκολλώντο πρὸς ἄλληλα κατὰ μῆκος καὶ ἐτυλίσσοντο ἐν εὗδει κυλίνδρου πρὸς ἀποτέλεσιν τοῦ βιβλίου, εὑρέθησαν δὲ μέγιστοι τοιοῦτοι πάπυροι, οἷος ὁ τοῦ Harris, ἔχων ἔκτασιν 40 μέτρων. Βραδύτερον ἐπὶ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς ἤχοισε νὰ διαμορφοῦται καὶ τὸ διὰ μικρῶν φύλλων σχῆμα τοῦ νῦν βιβλίου. Συνήθως δὲ ἐγράφετο μόνον. ἡ μία, ἡ κυρία πλευρὰ τοῦ παπύρου.

Η τύχη, ὡς ἐν πολλοῖς ἄλλοις, ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀρχὴ τοῦ νῦν τελείως διοργανωθέντος νέου φιλολογικοῦ κλάδου. Κατὰ τὸ ἔτος 1778 Ἀραβες εὗρον εἰς τὸ Gizeh παρὰ τὴν Μέμφιν

¹ Έκ τῶν ἔξω τῆς Αἴγυπτου εὑρεθέντων παπύρων ἔξχουσιν οἱ ἀνασκαφέντες ἐν Ἡρακλείῳ τῆς Ἰταλίας, περὶ τῶν δόποιων θὰ διαλέβωμεν προσεχῶς.

θήκην ἐν ξύλου συκομωρέας μετὰ 50 περίπου παπύρων. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι κατεστράφησαν τότε ὑπὸ τῶν μὴ γνωριζόντων τὴν σημασίαν τῶν εὑρετῶν, ὡς ἀκριβῶς συνέβη πρὸς ἐτῶν καὶ διὰ πολύτιμά τινα χειρόγραφα. Εἰς δῆμος ἔξι αὐτῶν ἐλήφθη τυχαίως ὑπὸ τινὸς ἐμπόρου καὶ βάθμηδὸν περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ καρδιναλίου Στεφάνου Βοργία. Οὗτος εἶναι ὁ πρῶτος ἐκδοθεὶς πάπυρος κατὰ τὸ ἔτος 1789, ὁ ὀνομαζόμενος ἐκ τοῦ τελευταίου κατόχου του Charta Borgianæ, εὐρισκόμενος δὲ νῦν ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Νεαπόλεως. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1815 καὶ ἐφεξῆς εὑρέθησαν πάλιν σποραδικῶς καὶ ἄλλοι πάπυροι ἐν Μέμφει, Θήβαις, Πανοπόλει κ.λ.π., οἱ δόποιοι, ἀνὴρ δὲν εἶχεν ἀκόμη κατανοηθῆ ἐντελῶς ἡ σημασία των, μετεκομίσθησαν εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Εὐρώπης καὶ ἐξεδόθησαν. Οὗτως εἶχον τὰ πράγματα, διετε κατὰ τὸ ἔτος 1877 Φελλάχοι ἐν Φαγοὺμ ἀνεκάλυψαν μέγαν ἀριθμὸν παπύρων, οἱ δόποιοι μετακομίσθεντες εἰς Κάιρον ἡγοράσθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῶν προξένων Γερμανίας καὶ Ἀγγλίας, τινὲς δὲ ἐστάλησαν καὶ εἰς Βίεννην καὶ Παρισίους. Ἐκ τῆς μελέτης τούτων κατανοηθείσης τῆς σημασίας τῶν νέων εὑρημάτων, διωργανώθησαν ἀνασκαφαὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον, ἐσχάτως συστηματικῶντος ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν ἐρευνητῶν Grenfell καὶ Hunt.

Ποικίλοι δὲ εἶναι οἱ τρόποι τῆς διασώσεως τῶν παπύρων τούτων, οἱ δόποιοι ἀναλόγως τῶν μερῶν εἰς τὰ δόπια εὑρέθησαν ἔχουσι ἀνάλογον σημασίαν καὶ διὰ τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς φιλολογίας. Οὗτως μέρος τούτων διεσώθη ἐν τάφοις. Γνωστὸν εἶναι τὸ ἀρχαιότατον καὶ εἰς τινὰ μέρη μέχρι σήμερον διασωθὲν ἔθιμον τῆς παραδέσεως παρὰ νεκρὸν ἀντικειμένων τοῦ καθημερινοῦ βίου, προελθὸν ἐκ τῆς δοξασίας,

δτι δ νεκρός κάμνει χρῆσιν τούτων. Πλὴν πολλῶν ἄλλων ἀντικειμένων λοιπὸν ἐκρίνετο καλὸν νὰ παρατεθῇ ἐνίστε λογίφ τινὶ νεκρῷ καὶ χειρόγραφόν τι περιέχον προσφυλῆ εἰς αὐτὸν κατὰ τὸν βίον συγγραφέα, προσέστι αἱ ἐπιστολαὶ αἱ ἀπευθυνθεῖσαι πρὸς αὐτόν, ὅπῃτα πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ κ. ἀ. Ἀλλοὶ πάπυροι εὑρέθησαν εἰς ἔρεπτα οἰκιῶν παλαιῶν πόλεων, οἷον ἐν Φαγούμ. Αἱ δύο αὗται πηγαὶ εἶναι κυρίως αἱ δώσασαι τοὺς ἐκτενεστέρους καὶ καλύτερον διατηρηθέντας παπύρους, τοὺς ἔχοντας κυρίως σημασίαν διὰ τὸν πλουτισμὸν τῶν φιλολογικῶν πηγῶν τῆς ἀρχαίας καὶ μεταγενεστέρας περιόδου δι' ἄλλων ἔργων συγγραφέων, τὰ δοποῖα δὲν παρεδόθησαν εἰς ἡμᾶς διὰ τῶν χειρογράφων. Διὰ τὰ ἄλλα σπουδαιότερα ζητήματα δύος δλίγα συνεισφέρουσιν οἱ οὗτα εὑρέθεντες πάπυροι. Πλεῖστοι ἔξι αὐτῶν μάλιστα ἔχοντες γεγραμμένα ἐπὶ τῆς κυρίας πλευρᾶς τοῦ παπύρου ἔργα ἐστερημένα φιλολογικῆς ὁξίας εἶναι χρησιμώτεροι διὰ τὰς ἐνίστε εἰς τὴν ὀπισθίαν πλευρὰν τοῦ παπύρου ὑπαρχούσας ἰδιωτικὰς σημειώσεις τῶν κατόχων των. Ὁ μέγιστος ἀριθμὸς τῶν εἰς σύγχρονα θέματα ἀναφερομένων παπύρων, οἱ δοποῖοι κυρίως ἔχουσι μεγάλην σημασίαν, εὑρέθη ἄλλως καὶ οὐχὶ ἐν καλῇ καταστάσει πάντοτε. Οὕτω πλησίον τῶν ἀρχαίων πόλεων, εἰς τὰ μέρη ὃπου ἔρριπτον οἱ καθαρισταὶ τὰς ἀκαθαρσίας, τὰς καλούμενας κοποίας, ἐσώθη μέγα πλῆθος τοιούτων παπύρων περιεχόντων ὑποθέσεις τοῦ καθ' ἡμέραν βίου. Ἀλλοὶ πάπυροι ἀφηρέθησαν ἔξι ἀντικειμένων, τὰ δοποῖα εἶχον περιτυλίξει δι' αὐτῶν οἱ τότε ζῶντες. Ἀλλοὶ προέκυψαν ἐπὶ χαρτονίων χονδρῶν, τὰ δοποῖα τότε κατεκενάζοντο δι' ἐπικολλήσεως ἐπ' ἄλληλων ἀχρήστων φύλλων παπύρου, νῦν δὲ ἀποχωριζομένων μετὰ προσοχῆς καὶ καθαριζομένων. Τέλος μέρος ἀνεκαλύφθη εἰς χιλιάδας μουμιωδῶν κροκοδείλων, τοὺς δοποίους κάτωθεν τοῦ λινοῦ ὑφάσματος περιέβαλλον διὰ κυλίνδρων παπύρου.

Διὰ τῶν εὑρημάτων τούτων ἀπέκτησεν ἡ φιλολογία νέας πηγάς ἀπὸ τοῦ 3^{ου} π. Χ. μέχρι τοῦ 6^{ου} καὶ 7^{ου} μ. Χ. αἰώνος. Καὶ δὴ κατὰ πρῶτον ἐπιλογίαν ἡ παράδοσις διὰ νέων λογοτεχνικῶν εὑρημάτων. Ἐκτὸς πολυπληθῶν ἀποσπασμάτων διασωθέντων ἄλλως κλασσικῶν συγγραφέων, διέπειρε ἐξηγεῖται ἐκ τῆς χρησιμοποίησεως αὐτῶν διὰ σκοπούς διδακτικούς ἐν τῷ σχολείῳ (ἐσώθη καὶ διδακτικόν τι βιβλίον), ἀπεκτήσαμεν ἀποσπάσματά τινα τραγικῶν, ἴδιᾳ τοῦ Εὐριπίδου, ἔξι ἀπολεσθέντων δραμάτων, ἀποσπάσματα λυρικῶν, τῶν δοποίων σπουδαιότερον τὸ περὶ τοὺς 1300 στίχους περιλαμβάνον ποίημα τοῦ Βακχυλίδου, ἀποσπάσματα τοῦ Μενάνδρου, τοὺς μιμιάμβους τοῦ Ηρώνδα, τοὺς λόγους τοῦ Ὑπε-

ρείδου καὶ τὸ πολυτιμότατον πάντων τῶν εὑρεθέντων, τὴν Ἀθηναίων πολιτείαν τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἐπίσης ἀπόσπασμα ποιημάτων καὶ μυθιστοριῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς ἐγγόνησθησαν τὸ πρῶτον ἐκ παπύρων, πολλὰ προσέστι ἐκ τῶν ἀπολεσθέντων ἔργων τῆς πρώτης χριστιανικῆς ἐποχῆς, ὡς ἀπόσπασμα πληρόστερον τοῦ ὑπάρχοντος τοῦ Ποιμένος τοῦ Ἐρμᾶ, ἀπόσπασμα τοῦ κατὰ Πέτρον Ἐναγγελίου καὶ τῆς κατὰ Πέτρον Ἀποκαλύψεως, λειτουργικὰ ἀπόσπασμα καὶ πλ. ἀλλ. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον εἶναι ὅτι ἀπεκτήμησθος ἔγγραφων δημοσίων (διοικήσεως, ἀστυνομίας, ἀπογραφῶν, φόρων καὶ πλ.) καὶ ἰδιωτικῶν (ἔνοικιν, δανείων, διαθηκῶν, ἐπιστολαὶ καὶ πλ.), διὰ τῶν δοποίων ἀνεκινήθησαν πλεῖστα ζητήματα ἀφορῶντα τὴν θρησκείαν, διοικησιν, χρονολογικὰ καὶ ἴστορικὰ ζητήματα, ζητήματα πολιτισμοῦ καὶ ἰδιωτικοῦ βίου, τοπογραφίας, δικαιοίου, νομισμάτων καὶ μέτρων καὶ πλ., ἀτίνα πάντα κατέστησαν νῦν τὴν περὶ ταῦτα ἀσχολίαν ἀπαραίτητον εἰς πάντα φιλόλογον καὶ νομικόν. Μεγίστη δὲ εἶναι ἡ ὑπηρεσία, τὴν δοποίαν προσέφερον οἱ πάπυροι ιδίως εἰς τὸ ζητήμα τῆς ἴστορίας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Καὶ ἄλλα μὲν ζητήματα, ἄλλα καὶ ἡ ἔλειψις ἵκανῶν πηγῶν καταλλήλων ἥμποδίζοντας ἀλλοτε τὴν γλωσσικὴν κατανόησιν ὅλων τῶν μετακλασσικῶν περιόδων καὶ τὴν ὁρθὴν ἀντίληψιν τῶν διαφόρων ζητημάτων. Αἱ σποραδικαὶ ἐπιγραφαὶ δὲν ἐπήρκουν πρὸς τοῦτο, τὰ δὲ ἐν τοῖς συγγραφεῦσιν ἀποκλίνοντα τῆς Ἀττικῆς στοιχεία παρεξηγοῦντο. Διὰ τῶν ἐκ τῶν παπύρων πολυπληθῶν εὑρημάτων τῶν παρουσιαζόντων ήμιν εἰκόνα καθαρωτέρων τῆς ζώσης γλώσσης πλεῖστα ζητήματα ἐπελύθησαν καὶ οὕτω ἡ περὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλώσσαν καθόλου ἔρευνα προήκθη εἰς τὴν νῦν περιωπὴν αὐτῆς, ὡστε νὰ ἐπιτρέπῃ ἡμῖν νὰ σκεπτῷμεθα καὶ περὶ ἴστορικον λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, πρᾶγμα ἀκατανόητον πρὸ δὲ λίγων δεκαετηρίων. Τοῦτο τὸ γεγονός δικαιολογεῖ πως ἀρνητικῶς τοὺς παρὸν ἡμῖν ἀντιταχθέντας εἰς τὴν ἰδέαν ταῦτην, οὔτινες ἀποδεικνύονται οὕτω ὅτι δὲν ἐφόροτισαν νὰ παραπολουμήσωσι καὶ ἐπιπλαίσως κανὸν δῆλην τὴν τεραστίαν ταῦτην φιλολογικὴν κίνησιν.

Ἡ μεταχείρισις, ἀνάγνωσις, ἔκδοσις καὶ ἐρμηνεία καὶ ἐπιστημονικὴ χρησιμοποίησις τῶν εὑρημάτων τούτων ἔγιναν ἀντικείμενον εὑρυτάτου κύκλου φιλολόγων. Τὰ πλεῖστα τούτων παρεδόθησαν εἰς ἔλεεινήν κατάστασιν, κατερρακωμένα, σκωληκόβρωτα, γέμοντα πάσης ἀκαδαμασίας. Ταῦτα μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας καθαριζόμενα νῦν καὶ συγκολλώμενα τίθενται ἐπὶ πινακίδων φρασσομένων εἰτα ἀεροστεγῶς δι' ἔλινης πλακῆς καὶ κατατάσσονται ἐν τοῖς κατὰ τόπους μουσείοις. Σχεδὸν μόνον τὰ τῆς λογοτεχνίας ἔργα

εἶναι γεγραμμένα ἐν τῇ κεφαλαιώδει γραφῇ, ἢτις ἀντιπροσώπευε φρίνεται τότε τὸν παρὸν ἡμῖν τύπον. Τὰ λοιπὰ εἶναι διὰ τὴν ταχύτητα γεγραμμένα μὲ κλίσιν τῶν γραμμάτων καὶ σύνδεσιν αὐτῶν πρὸς ἄλληλα, πλεῖστα εἶναι ἰδιωτικαὶ σημειώσεις ἔχουσαι δυσδιαλύτους συνδέσεις γραμμάτων καὶ δυσερμηνεύτους συντημήσεις, ὡστε ἰδιαίτερος οἵοντες καὶ κλάδος τῆς Ἑλληνικῆς παλαιογραφίας ἔγινε δὲ περὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν παπύρων ἀναφερόμενος. Πλῆθος νέων νομικῶν διατάξεων καὶ δρων ἀπασχολούσι σπουδαίους νομικούς. Πλεῖστα ζητήματα τῆς γλώσσης ἀπασχολούσι πολλοὺς φιλολόγους, οὕτως ὡστε καὶ δυγώδης γραμματικὴ τῶν παπύρων ἔγραφη ὑπὸ τοῦ E. Meyer. Καὶ κέντρα μὲν συλλογῶν παπύρων ἀξιολογώτερα εἶναι κυρίως τρία, τὸ Βρετανικὸν μουσεῖον, τὸ μουσεῖον τοῦ Βερολίνου καὶ ἡ συλλογὴ τοῦ ἀρχιδουκὸς Rainer ἐν Λιψίᾳ διακεκριμένου παπυρολόγου U. Wilcken (Archiv für Papyrusforschung).

Ἡ Ἑλλὰς ἐν ὅλῃ ταύτῃ τῇ κινήσει εἶναι ὅλως ὀμέτοχος. Καὶ δημοσία πόσα ἡδύναντο νὰ κατορθώσωσιν οἱ ἐν Αἴγυπτῳ δημογενεῖς, ἀντὶ ἔηγειροτο καταλλήλως τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῶν, πόσα ὅτα κατώρθωσον οἱ κατ' ἔξοχὴν συναλλασσόμενοι πρὸς τοὺς Ἀραβίας Ἑλληνες ἔμποροι! Διατί δὲν κατωρθώθη τοῦτο μέχρι τοῦδε, διὸ ἐρωτηθῶσιν οἱ μεγάλοι ἡμῶν φιλόλογοι. Ἐχομενοὶ δημοσίες εντυχῶς τοὺς ὑπὲρ τῆς γλώσσης ἀγῶνας ἔδω, οἱ δοποῖοι δίδουν ὑλην ἀνεξάντητον εἰς διαρκῆ λίμαν ὡστε νὰ μὴ μένῃ καιρὸς διὰ τοιαῦτα ἐπουσιώδη πράγματα. Οὕτε τὰ ἀποτελέσματα κανὸν τῆς μεγάλης ταύτης κινήσεως ἐπιτρέπεται νὰ ἔχωμεν ἐν φιλολογικῷ βιοηθήματι. Τί τὰ θέλομεν ἡμεῖς τοιαῦτα «ἀντεθνικὰ» πράγματα!

A. X. ΜΠΟΥΤΟΥΡΑΣ

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΠΕΡΙ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ

Πρό τινων ἐτῶν τὰ «Παναθηναϊα» εἶχον δημοσιεύσει μελέτην μας περὶ τῶν Ἑλληνικῶν ταχηδρομείων πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν γραμμάτων (1829 - 1861). Ἡ μελέτη αὐτὴ ἡρχίζει μὲ τὸν Καποδίστριαν. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ Καποδίστρια ἔχουμεν ταχυδρομεῖα. Χωρὶς ν' ἀνατρέξῃ εἰς τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸν «ταχὺν δρόμον» (cursus publicus) τῶν Βυζαντινῶν, δύναται τις νὰ μηνημονεύσῃ τὸν μεγάλης ἀποκάλυψης τῶν Τούρκων καὶ τὰς προσπαθείας τῶν Βενετῶν προβλεπτῶν δύπισις ἔγκαθιδρύσωσι τακτικὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν ἐν Πελοποννήσῳ κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Ναπολέοντος εἰς μόνην τὴν Κέρκυραν καὶ τὸν Παξούν.

Ἐν Ζακύνθῳ ἡ προσωρινὴ κατοχὴ ἔξεδωκε πατέτη 1812 καὶ 1813 διαφόρους νόμους ή διατάγματα ἀφορῶντα εἰς τὴν δημοσίαν οἰκονομίαν καὶ οὓς ἔλαβε τὴν καλούσυνην νὰ μοι

άνακοινώσῃ ὁ διαιπρεπής ἴστοριοιδίφης καὶ συνεργάτης τῶν «Παναθηναίων» κ. Σπ. δὲ Βιάζης.

Οἱ τίτλοι δυνάμει τοῦ δποίου νομοθετοῦσιν οἱ «Μαγιόρος Γενεράλ» Γεώργιος Αἴρος (1812) καὶ «Τενέντες» I. Κάμπελ (1813) εἶναι ὀλίγον ἀδριστος. Οἱ μὲν αὐτοκαλεῖται «διοικητῆς τῶν δυνάμεων τῆς ξηρᾶς τῆς Α. Μ. Βασιλέως τῆς Μεγάλης Βρετανίας εἰς τὰς Ἰωνικὰς ἐλευθερωμένας νῆσους» δ' ἔτερος «Πολιτικὸς Ἀπόστολος τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος». Τὸ τυπογραφεῖον ἔνθα ἐκτυποῦνται τὰ ἐν λόγῳ ἔγγραφα, ὃν τινα φέρουσι τὸ ἄγλικὸν στέμμα καὶ τὴν ἐπιγραφὴν dieu et mon droit, καλοῦνται πότε pubblica stampperia delle isole ionie liberate καὶ πότε delle isole ionie ἀπλῶς. Ἀλλὰ ὡς παρετήρουν πρὸ στιγμῆς δὲν λέγεται τίνι δικαιώματι ἀκριβῶς οἱ «Ἄγγλοι νομοθετοῦσι εἰς τὰς ἐλευθερωμένας Ἰωνικὰς νῆσους».

Ὦπωσδήποτε μεταξὺ τῶν διαταγμάτων τούτων εὑρίσκονται δύο ἀφορῶντα εἰς τὰ ταχυδρομεῖα. Τὸ πρῶτον χρονολογούμενον ἀπὸ τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1813 εἶναι συντεταγμένον ἵταλιστι. Τὸ δεύτερον πολὺ πληρέστερον ἔξεδόθη καὶ ἵταλιστι καὶ ἔλληνιστι. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι τὸ πρῶτον ταχυδρομικὸν πλῆρες δπωσοῦν νομοθέτημα τὸ γραμμένον εἰς τὴν γεωτέραν Ἑλληνικήν, θὰ κριθῇ ὑπὸ πάντων εὐτύχημα ὅτι περιεσωθῆται ἕπειδὴ δὲν λέγεται τίνι δικαιώματι ἀκριβῶς οἱ «Ἄγγλοι νομοθετοῦσι εἰς τὰς ἐλευθερωμένας Ἰωνικὰς νῆσους».

A. M. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ
καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου

Ίδον πιστὸν αὐτοῦ ἀντίγραφον:

ΟΦΦΙΚΙΟΝ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΟΣΤΑΣ

Ζάκυνθος τῇ α'. Δεκεμβρίου φωιν'.

Ἐπειδὴ ὁ Ἐξοχόταος Τενέντες Στρατηγὸς I. Κάμπελ Πολιτικὸς Ἀπόστολος τῆς αὐτοῦ Μεγαλειότητος ἔχει μεγάλην ἐπιθυμίαν διὰ τὰ ἀποκαταστήση βεβαίαν καὶ κανονικὴν τὴν ἀνταπόκρισιν μεταξὺ τῶν Ἰωνικῶν Νήσων, καθὼς ἀκόμη καὶ τοῦ Μωρέως, καὶ διὸ νὰ εὐκολύνῃ τὴν προχώρησιν τούτου τοῦ συστήματος τῆς Πόστας, εὐηρεστήμην νὰ διορίσῃ τὴν διακήρυξιν τῶν ἀκολούθων προσθέτων καὶ μετασχηματίσεων περὶ τοῦ κανονισμοῦ, ὅπου ἥδη ἔκαμεν ἡ Ἐξοχότης του κατὰ τὴν πρώτην Σεπτεμβρίου προαπελύντος.

α'. τον

Εἰς τὴν πρώτην καὶ εἰς τὴν τρίτην ἔβδομάδα εκάστου μηνὸς θέλει στέλλονται, ἐὰν ὁ καιρὸς ἥμελε τὸ συγχωρῆ μὲ Βάρκαις κανονιέραις, ἢ μὲ ἄλλαις ἀσφαλεῖς εὐκαιρίαις δποῦ ἥμελε τύχουν, Βαλίγγιαι μὲ Γράμματα χωρισταὶ εἰς Κεφαλληνίαν, εἰς Ἰδάκην, καὶ Ἀγίαν Μαύραν. Εἰς τὰς 1ε' ἔκαστου μηνὸς, ἐὰν δμοίως ἥμελε τὸ συγ-

χωρῆ ὁ καιρὸς, θέλει στέλλεται μὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς ἀνω, μία Βαλίγγια εἰς τὴν Πάτραν, ἢ δποῖα ἥμελε περιέχει ὀλας τὰς γραφὰς τοῦ Μωρέως.

β'. τον

Ὀταν ἡ Βαλίγγια διὰ Κεφαλληνίαν καὶ διὰ Πάτραν στέλλεται μὲ Βάρκαις Κανονιέραις, κατὰ τὸ πρῶτον Κεφάλαιον, αὐταὶ δὲν πρέπει νὰ στέκωνται εἰς τὸν ἀνω εἰρημένους τόπους περισσότερον ἀπὸ μη'. ὡρας, καὶ τελειόντας ἡ αὐτὴ διορία πρέπει νὰ λαμβάνωσι τὴν Βαλίγγιαν καὶ νὰ μισεύωσιν ἀμέσως διὰ τὴν Ζάκυνθον, ἐὰν δοκιδός δὲν ἥθελεν ἦναι ἐναντίος. Ὀταν ἡ Βαλίγγια τῆς Ἰδάκης καὶ τῆς Ἀγίας Μαύρας στέλλεται διόπισ μὲ Βάρκαν Κανονιέραν, κατὰ τὸ πρῶτον Κεφάλαιον, αὐτὴ δὲν πρέπει νὰ σταθῇ εἰς Ἰδάκην περισσότερον ἀπὸ δύο ὥρας μόνον διὰ νὰ παραδίδῃ τὴν Βαλίγγιαν τοῦ αὐτοῦ τόπου, καὶ νὰ περιλαμβάνῃ ἔκεινην τῆς Ἀγίας Μαύρας, καὶ ἔπειτα νὰ ἔξαπολουθῇ ἀμέσως τὸ ταξεδίον της διὰ Ἀγίαν Μαύραν, ἔνθα ἥμπορει νὰ σταθῇ καὶ μόνον ὡρας, καὶ εἰς τὸν γυρισμόν της θέλει πηγαίνει πάλιν εἰς Ἰδάκην διὰ νὰ παραδίδῃ τὴν Βαλίγγιαν τῆς Ἀγίας Μαύρας, καὶ νὰ περιλαμβάνῃ, ἔκεινην, διὰ Ζάκυνθον, καὶ τότε ἥμπορει ἔκει νὰ σταθῇ δώδεκα ὥρας μόνον.

γ'. τον

Αἱ αὐταὶ Βάρκαις Κανονιέραις ἥμποροι νὰ περιλαμβάνουν ἀκόμη Κασσέτας, καὶ ἄλλα πράγματα μικροῦ ὅγγιαν καὶ βάρους, τὰ δποῖα θέλει πληρόνοις τὸ δόσιμον εἰς τὴν Πόσταν ὡς κάτωθεν.

δ'. τον

Αἱ γραφαὶ τῶν μερικῶν προερχόμεναι ἀπὸ κάθε μέρος διὰ ἔδω, καθὼς καὶ ἔκειναι δποῦ στέλλονται γενικῶς διὰ κάθε μέρος ἔξω ἀπὸ τὰς Ἰωνικὰς Νήσους θέλει πληρόνοις κατὰ τὴν ἀκόλουθον Ταρίφαν, ἔξαιρουμένων μόνον ἔκεινων, δποῦ περιλαμβάνει τὸ ἀκόλουθον Κεφάλαιον.

Διὰ κάθε Γραφὴν μονὴν . . . . . παράδεις 1β'. Διὰ κάθε δμοιαν διπλὴν . . . . . » 1η'. Διὰ κάθε πλήκον δποῦ νὰ μην είναι περισσότερον ἀπὸ μίαν ὅγγιαν . . . . . » 1κ'. Διὰ κάθε δμοιον δποῦ νὰ είναι περισσότερον ἀπὸ μίαν ὅγγιαν, δμως νὰ μην ὑπερβαίνῃ τὰ δύο . . . . . » 1ξ'. Ἀπὸ τὰς δύο ὥστε εἰς τὰς τρεῖς . . . . . » 1ξ'. Καὶ οὕτω βαθμηδὸν θέλει αὐξάνει ἡ πληρωμὴ ἀπὸ ἓνα παράδειν τὴν κάθε ὅγγιαν.

ε'. τον

Αἱ γραφαὶ τῶν μερικῶν προερχόμεναι κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὸν Μωρέαν καὶ Ρούμελην, ἢ ἀπὸ

ἄλλα μέοη διὰ μέσου Μωρέος καὶ Ρούμελης εἰς ταύτας τὰς Νήσους, καθὼς ἀκόμη καὶ ἔκειναι αἱ Γραφαὶ δποῦ ἀπὸ τὰς Νήσους στέλλονται εἰς τὸν Μωρέαν καὶ Ρούμελην θέλει πληρόνοις ἀπὸ ἔδω καὶ εἰς τὸ ἔξης κατὰ τὴν ἀκόλουθον Ταρίφαν.

θ'. τον

Διὰ κάθε μίαν Γραφὴν μονὴν . . . . . παράδεις δ'. Διὰ κάθε μίαν δμοιον διπλὴν . . . . . » 5'. Διὰ κάθε πλήκον δποῦ νὰ μην είναι περισσότερον ἀπὸ μίαν ὅγγιαν . . . . . » 5'. Διὰ κάθε δμοιον δποῦ νὰ είναι περισσότερον ἀπὸ μίαν ὅγγιαν, δμως νὰ μην ὑπερβαίνῃ τὰ δύο . . . . . » 5'. Ἀπὸ τὰς δύο ὥστε εἰς τὰς τρεῖς . . . . . » 5'. Καὶ οὕτω βαθμηδὸν θέλει αὐξάνει ἡ πληρωμὴ ἀπὸ δύο παράδεις τὴν ὅγγιαν.

γ'. τον

Αἱ Γραφαὶ τῶν μερικῶν δποῦ στέλλονται ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην Νήσον θέλει πληρόνοις εἰς τὸν περιλαβήν τους κατὰ τὴν ἀκόλουθον Ταρίφαν, ἔχοντες τὴν ἀδειαν οἱ στέλλοντες νὰ τὰς κάμνωσιν ἔλευθέρας κατὰ τὴν ἀρέσκειαν τους εἰς τὴν παράδοσιν, καὶ εἰς τὸν πούτην τὴν ὑστέραν περίστασιν θέλει είναι ἐλεύθεραι ἀπὸ τὸ δόσιμον τῆς Πόστας εἰς τὴν περιλαβήν τους, καὶ θέλει είναι σημειωμέναι ἐπάνωθεν οὕτω (Φόράκα).

Διὰ κάθε Γραφὴν μονὴν . . . . . παράδεις γ'. Διὰ κάθε δμοιαν διπλὴν . . . . . » δ'. Διὰ κάθε πλήκον δποῦ νὰ μην είναι περισσότερον ἀπὸ μίαν δγγίαν παράδεις . . . . . » ε'.

Διὰ κάθε δμοιον δποῦ νὰ είναι περισσότερον ἀπὸ μίαν δγγίαν, καὶ νὰ μην ὑπερβαίνῃ τὰ δύο . . . . . » 5'. Ἀπὸ τὰς δύο ὥστε εἰς τὰς τρεῖς . . . . . » 5'. Καὶ οὕτω βαθμηδὸν θέλει αὐξάνει ἡ πληρωμὴ ἀπὸ ἓνα παράδειν τὴν κάθε δγγίαν.

ζ'. μον

Αἱ γραφαὶ δποῦ ἀποβλέποντιν εἰς τὴν δούλευσιν τῆς A. B. M. ἢ εἰς ἔκεινην τῆς Διοικήσεως τῶν Ἰωνικῶν Νήσων, προερχόμεναι γενικῶς ἀπὸ κάθε μέρος ἔξω ἀπὸ τὰς Ἰωνικὰς Νήσους, θέλει πληρόνοις ε'. παράδεις διὰ κάθε μίαν, ἔκαμαθαρίζοντας, δτι αὐταὶ αἱ Γραφαὶ προερχόμεναι ἀπὸ τὸν Μωρέαν καὶ Ρούμελην ἢ σταλμέναι διὰ Μωρέαν καὶ Ρούμελην κατὰ τὸ πέμπτον κεφάλαιον, θέλει είναι ἐλεύθεραι ἀπὸ τὸ δόσιμον τῆς Πόστας καθὼς είναι ἔκειναι ὡς ἄνω τῶν Ἰωνικῶν Νήσων.

η'. ον

Αἱ γραφαὶ δποῦ ἔχονται καὶ στέλλονται γενικῶς εἰς κάθε μέρος θέλει είναι ἐλεύθεραι ἀπὸ τὸ δόσιμον τῆς Πόστας, δταὶ αὐταὶ αἱ Γραφαὶ γενικῶς εἰς τὸν Μωρέαν καὶ Ρούμελην, φαίνωνται, δτι περιλαμβάνουσιν ἄλλα γράμματα, εἰς τὴν σημειωμέναι προτήτερα μὲ τὴν σφραγίδα τῆς Πόστας, ἀκόμη προσταζεται ὁητῶς κάθε

μαζή μὲ αὐταὶ είναι καὶ ἄλλο τι ἔγγραφον χαρτὶ περικλεισμένον, ἐκτὸς τῆς ἐπανωγραφῆς, τότε δολον τὸ πλήκον θέλει πληρόνει κατὰ τὴν ἄνω εἰρημένην ταρίφαν τῶν μερικῶν γραφῶν.

θ'. τον

Ἡ Κασσέταις ἢ ἄλλα πράγματα κάθε εἰδούς δημόσια ἢ μερικὰ δποῦ μεταφέρονται τὰ Πακέτα τῆς Μάλτας καὶ Σικελίας, θέλει ζυγιάζονται καὶ πληρόνοις εἰς τὰς Ταρίφαν, ἔχοντες τὴν ἀκόλουθον δόσιμον τῆς Πόστας, ξεκαθαρίζοντας, δτι δταὶ αὐταὶ είναι ἐνὸς βάρους καὶ δγγού μεγάλου, ἥμποροιν

Τὸ δόσιμον τῆς Πόστας ἐπάνω εἰς τὰς ταῖς κασσέταις καὶ διάδομοιν πληρόνειν είναι δεκτὰ εἰς τὰς ταῖς κασσέταις.

Τὸ βάρος ὥστε λίτρας πέντε θέλει πληρόνει τὸ βάρος λυτρῶν 1. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 2. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 3. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 4. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 5. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 6. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 7. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 8. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 9. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 10. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 11. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 12. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 13. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 14. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 15. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 16. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 17. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 18. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 19. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 20. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 21. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 22. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 23. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 24. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 25. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 26. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 27. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 28. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 29. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 30. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 31. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 32. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 33. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 34. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 35. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 36. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 37. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 38. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 39. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 40. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 41. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 42. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 43. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 44. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 45. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 46. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 47. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 48. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 49. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 50. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 51. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 52. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 53. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 54. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 55. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 56. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 57. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 58. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 59. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 60. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 61. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 62. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 63. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 64. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 65. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 66. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 67. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 68. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 69. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 70. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 71. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 72. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 73. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 74. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 75. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 76. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 77. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 78. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 79. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 80. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 81. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 82. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 83. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 84. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 85. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 86. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 87. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 88. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 89. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 90. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 91. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 92. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 93. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 94. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 95. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 96. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 97. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 98. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶν 99. . . . . » α'. δμοιον λυτρῶ

κείμενον δύο ήθελεν ἔλθη ἀπὸ Μωρέαν ἡ Ρούμελην νὰ ἐγχειρίζῃ ἀμέσως μετὰ τὸ φθινόπιστον τοῦ εἰς τὸ κάθε διφρίκιον τῆς Πόστας κάθε Γραφήν δύο ήθελε φέρη μαζῆ του.

ιβ'. εον

Κάθε ὑποκείμενον, χωρὶς κάμπιαν ἔξαιρεσιν, δύο ηθελε παρέβη τὸ ἐνδέκατον κεφάλαιον,

θέλει πληρόνει τάλλαρα τέσσαρα διὰ κάθε μίαν γραφὴν δύο ηθελεν ἔχῃ κρυμένην, τὸ ἥμισυ τῶν δύοιων θέλει δίδεται εἰς ἔκεινον δύο ηθελεν εὐφῇ τὸν παραβάτην, καὶ τὸ ἄλλο ἥμισυ εἰς ὁφέλειαν τῆς Πόστας.

Τὸ παρὸν βάνεται εἰς πρᾶξιν ἀπὸ τὴν πρώτην τοῦ ἐρχομένου Ιανουαρίου φωιδό.

Κατ' ἐπιταγὴν τῆς Α. Ε.

Α. ΖΕΡΒΟΣ
Ἐφορος τῆς Γενικῆς Πόστας

ΟΜΙΔΙΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΟΥ

(ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ)*

2 Σεπτεμβρίου

Δὲ χριταίνεις τὸ θυμὸν τὸ οὐρανοῦ. Ἀστραπές, βροντές, ἀστροπελέκια, νεροποντή, ἀνέμοι— φανέρωμα δὲ μιᾶς μεγάλης θεᾶς της ψυχῆς. Κάτι σοῦ λέει μέσα σου: «Ωραῖος εἶναι δὲ μεγάλος θυμός, πιὸ ὕψιστος ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὴν πιὸ ὕψιστην καλοσύνην». Καὶ ἡ ψυχὴ σου γειζεῖ ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο τοῦ ἡ καρδιά σου γοργοκυπάει μὲ τὸ θυμό τοῦ τὸ πνεῦμα σου ἀνοίγεται στὸ μεγάλο θαῦμα τῆς δημιουργίας του. Γιατὶ δὲ θυμὸς εἶναι δὲ μεγάλος δημιουργός, αὐτὸς μονάχα, μὲ τὸ νὰ εἶναι δὲ μεγάλος κυταλυτής καὶ δὲ μεγάλος πλάστης.

Ἐδῶ ψηλὰ μονάχα, στὴν ἔλευθερη ἐρημιά, σοῦ πρωτοφανερώθηκε ἡ δύναμι καὶ ἡ ἀρετή τοῦ. Κάτω στὴν χώρα δὲ μικρὰ καὶ τυποτέρια. Καὶ τὸ οὐρανοῦ δὲ θυμὸς ἀκόμα, παίρνει καὶ αὐτὸς κάτι τὸ ἀπὸ τοὺς μικρούς, τοὺς μάταιον καὶ τοὺς ἀνώφελονς θυμοὺς τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἀστραπή, ποὺ φωτίζει ἔνα στενό, λερωμένο σοκάκι, μαροεῖς πάντας ἀνάβει τὸ μεγάλο της πυροτέχνημα, γιὰ νὰ φωτίσῃ τὸ σακάτη, ποὺ βιάζεται κυνηγμένος ἀπὸ τὴν μπάρα, νὰ χωλῇ σὸν ταπεινό τοῦ καλύβι. Ο μανιωμένος βορροῦς παλεύει μὲ τὸν πάριλα μιᾶς κονθελιασμένης στέγης. Ἡ βροχή, καταφράγτης οὐράνιος, ἔπειλεν ταπεινὰ τὰ σκοιπίδια τοῦ δρόμου. Κι ὁ κεραυνὸς τοῦ Διός, ἀπολυμένος ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Ἐργάδου που, γκρεμίζει ντροπιασμένος ἔναν ἐλεεινὸν απνοδόχο.

Ἐγνασε, ἔχασε τη τὴν χώρα.

Ἐδῶ οἱ βράχοι καὶ οἱ στηλιές ἀντιλαλοῦν τώρα τὴν μεγάλη φοβέρα τῆς βροντῆς. Μέσα στὸ φῶς τῆς ἀστροπῆς γίγαντες ἔιναντες καὶ ἀνταρράζονται. Ἐλεύθεροι οἱ ἀνεμοὶ ροβολοῦν ἀπὸ τὶς ψηλὲς κορφές, κιβαλαρέοι φτεροπόδαροι, μὲ βόύκινα, μὲ ντέρια, μὲ σφυρίχτες καὶ μὲ φλάμπουρα. Τάστροπελέκια σημαδεύονταν τὶς περήφα-

νες κορφές, πύρινα φίδια ἀπολυμένα στὸ πηχτὸ σκοτάδι τοῦ οὐρανοῦ. Βούνα καὶ κάμποι καὶ πλαγιές καὶ λόγγοι ἀνατριχίαζονταν ἀπὸ τὸ ἄγριο τὸ ἀγκαλιασμα, ἀπὸ τὰ φιλιά τὰ μανιωμένα, ἀπὸ τὸν ἔρωτα τὸν ἄγριο, τὸ δυνατό καὶ τὸ γόνιμο. Δὲν τὸ κατάλαβες λοιπόν; Ἡ παρθένα σπαράζει τώρα ἀπὸ τὴν ἀγάπη, στὸ κρεβάτι τὸ νυφικό. Τῆς Γῆς ἡ μήτρα δέχεται τὴν εὐλογία την οὐρανοῦ, μέσα στὸ μεγάλο πανηγύρι. Δὲν τὸ κατάλαβες λοιπόν; Ἐχεις δίκιο. Δὲν εἶδες ποτέ σου μέση στὴν χώρα τέτοιον ἔρωτα, τέτοιο θυμῷ καὶ τέτοιο γάμῳ.

Σήκωσε τώρα ψηλὰ τὰ χέρια σου κατὰ τὴν ἀστραπή, σήκωσε τα καὶ προσευχήσου: «Δῶσε μου, ὁ Φύσης, νὰ γνωρίσω τοὺς μεγάλους θυμοὺς καὶ τὶς μεγάλες ἀγάπες. Καὶ κάνε τὴν ψυχὴ μου ἔναν οὐρανό. Καὶ δός του σύννεφα, βροντές, ἀστροπελέκια. Καὶ κάνε τὴν ψυχὴ μου μιὰ γῆ, ἀπλωμένη ἔρωτικά ἀποκάτω του. Καὶ δός της μιὰ μήτρα πυρὸν καὶ γόνιμη. Κάνε τὴν ζωὴ μου διλάκερη, μιὰν ἀτέλειωτη νύχτα γάμου σὰν αὐτή...». Σήκωσε ψηλὰ τὰ χέρια σου κατὰ τὴν ἀστραπή, σήκωσε τα καὶ προσευχήσου.

4 Σεπτεμβρίου

Σ' ἔφερε δὲ δρόμος σου στὸ ἔρημικό κοιμητῆρι. Τὰ κυπαρίστια, λουσμένα ἀπὸ τὴν νυχτική βροχή, γυρεύουν νὰ φανοῦνται καὶ αὐτὰ χαρωπὰ καὶ πρόσχαρα στὸ πρωϊνὸ φῶς τοῦ Ἡλίου. Μὰ δὲ πόνος τους εἶναι βαθύς, τὸ χρῶμα τοὺς σκοταδερὸ καὶ πένθιμο, καὶ δόσο θέλουν νὰ φανοῦνται πιὸ χαρούμενα, φαίνονται πιὸ λυπημένα. Ἡ θλίψη τους λουσμένη καὶ στολισμένη, εἶναι πιὸ πικρὴ ἀκόμα.

Ἀπίνω στοὺς λιγοστοὺς σταυροὺς δὲ Ἡλίος ποὺ στέγνωσε κάποια ἔχασμένα δάκρυα, παλεύει νὰ σύνσῃ τώρα τὶς δροσοσταλίδες τῆς βροχῆς. Θὰ τὶς σύνσῃ καὶ αὐτές. Μὴ φοβᾶσαι!

«Ἐντυχισμένοι νεκροί! — εἴπες μέσα σου. Ολους ἔνας ταπεινὸς σταυρὸς σᾶς σημαδεύει.

* «Παναθήναια» ἀπὸ τῆς 15 Σεπτεμβρίου.

Ἄδεοφικὰ κοιμόσαστε πλάι-πλάι. Δὲ σᾶς χωρίζουν μάρμαρα, πλούτη, κομποφανίες, στεφάνια. Κι ὁ διαβάτης ἔχει μιὰ θλίψη καὶ μιὰ ψυχοπόνια γιὰ δλους σας. Κάνενας τάφος δὲν τοῦ καυχέται. Κάνενας νεκρὸς δὲν τοῦ λέει: «Ἐγὼ εἶμαι δὲ πλούσιος, ἐγὼ δὲ δυνατός, ἐγὼ δὲ τίμιος, ἐγὼ δὲ δοξασμένος, ἐγὼ δὲ μεγάλος». Καὶ κάνενας πάλι δὲν κρύβει τὸ παρόπανό του κάτω ἀπὸ τὸ ταπεινὸ χροτάρι τοῦ τάφου του, βρισμένος ἀπὸ τὴν περηφάνεια τοῦ γείτονά του. Εὐτυχισμένοι νεκροί! — εἴπες μέσα σου.

Τὰ πιὸ πρόσχαρα λουλούδια στεφανόνουν ἔναν ἔφημο σταυρό. Κανένας δέν τα φύτεψε. «Ομως βγήκανε μοναχά τους, ντυθήκανε τὰ ὅμιοφρότερά τους χρώματα καὶ πλέξανε ἔνα μοσχοβολισμένο στεφάνη γύρω ἀπὸ τὸν ἔρημο σταυρό. Ἀποκάτω του κοιμᾶται ἡ ὅμιοφρη γυναῖκα, ποὺ πέθανε ἀτιμη. Οἱ ἀνθρώποι τη στάνη, σάν πιστὸς στρατιώτης. Τὸν περασμένο χειμῶνα πάλιψε μὲ ἔνα κοπάδι λύκους καὶ βγήκε νικητής γεμάτος ἀπὸ τίμιες πληγές. Δὲν τονέ κανανε στρατηγό, δὲν τοῦ κραύσανε τιμές καὶ δόξες. Ἐνα κομμάτι μαύρη κουραμάνα ἤτανε ἡ ἀμοιβή του. Τὸ χοντρὸ σχοινὶ γύρω ἀπὸ τὸ λαμπό του, τὸ παράσημο του. Τώρα μιὰ πληγὴ κατάστηθα, μὲ παγωμένο αἷμα, στολίζει τὸ ἥρωϊκό του σῶμα. Οἱ κλέφτες μπήκανε στὸ μαντρό. Τοὺς ἀλύχτησε, τοὺς ἔσχισε μὲ τὰ δόντια, τοὺς ἔδιωξε μακρυά. Φεύγοντας ὁ κλέφτης τοῦ φύτεψε ἔνα βόλι στὰ στήθια. Κ' ἔπεισε νεκρός, φράζοντας ἀκόμα καὶ μὲ τὸ κουφάρι του τὴν πόρτα τῆς στάνης. Τὸν δέσανε μὲ ἔνα σχοινὶ ἀπὸ τὸ ποδάρι καὶ τὸν σύρανε στὴν ορεματιά. Δὲν τοῦ ρίξανε τουφέκια, δὲν τοῦ σκεπάσανε μὲ σημαία τὸ κορμί του, δὲν τοῦ στήσανε ἔναν μαρμαρένιο τάφο. Καὶ — στοχάσον! — η Ιστορία, πούντε πάντα ἔγραφα φύλλα γιὰ τὸ πάροντας στοκληρὸ καὶ δόντια, περιέβαλε τὸν θρώπον τοῦ στήθους στὰ φύλλα τῆς τόνομά του. Ἡ ἀρετὴ εἶναι μονάχα γιὰ τοὺς θάρρωπούς. Ἄπ' τὴν ἀρετὴν ἔνδος σκύλου δὲν ἀπομένει ἀλλο παρά ἔνα ψωφῆμα. Καὶ τὰ ἀνόητα αὐτὰ πλάσματα ἔξακολουθοῦν νὰ δουλεύουν τὴν ἀρετήν, ποὺ δὲν τοὺς χρησιμεύει σὲ τίποτε. Ἀξίζει, μὰ τὸ θέο, νὰ γονατίσῃς μπροστά σ' αὐτὸς τὸ ψωφῆμα καὶ νὰ τὸ στολίσῃς μὲ λουλούδια.

δοκάρια τῆς καλύβας οἱ ἴδιοι ἀνθρώποι ζοῦν καὶ παλεύονταν. Κάτω ἀπὸ τὰ μαρμαρένια μαυσωλεῖα καὶ κάτω ἀπὸ τοὺς μαύρους σταυροὺς οἱ ἴδιοι δυστυχισμένοι νεκροὶ κοιμοῦνται. Καὶ μονάχα ἡ σοφὴ Φύση στεφανόνει κάποτε μὲ λίγα λουλούδια τὸν τάφο μιᾶς ἀτιμῆς γυναίκας. Μὰ κι αὐτὸς κάνενας δὲν τὸ προσέχει. Οὔτε ζωντανὸς, οὔτε πεθαμένος.

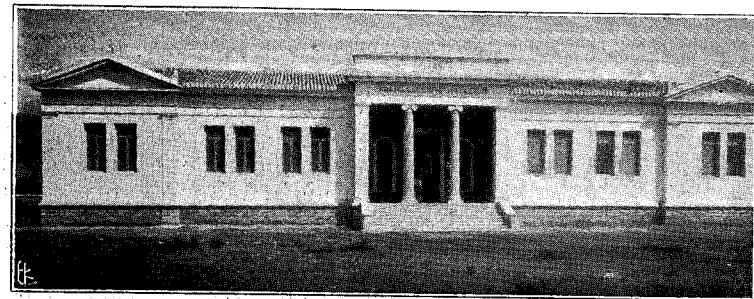
5 Σεπτεμβρίου

Τὸ βλέπεις τὸ ψωφῆμα, τὸ πεταμένο στὴ ορεματιά; Εἶναι ὁ μαντρόσυλος τῆς στάνης. Τὸ τομάρι του εἶναι γδαρμένο ἀπάνω στὴ ράχη. Μιὰ βαθειὰ τρύπα φτάνει ως τὸ ωροκόκαλο του. Δέκα χρόνια φύλαγε τὴ στάνη, σάν πιστὸς στρατιώτης. Τὸν περασμένο χειμῶνα πάλιψε μὲ ἔνα κοπάδι λύκους καὶ βγήκε νικητής γεμάτος ἀπὸ τίμιες πληγές. Δὲν τονέ κανανε στρατηγό, δὲν τοῦ κραύσανε τιμές καὶ δόξες. Ἐνα κομμάτι μαύρη κουραμάνα ἤτανε ἡ ἀμοιβή του. Τὸ χοντρὸ σχοινὶ γύρω ἀπὸ τὸ λαμπό του, τὸ παράσημο του. Τώρα μιὰ πληγὴ κατάστηθα, μὲ παγωμένο αἷμα, στολίζει τὸ ἥρωϊκό του σῶμα. Οἱ κλέφτες μπήκανε στὸ μαντρό. Τοὺς ἀλύχτησε, τοὺς ἔσχισε μὲ τὰ δόντια, τοὺς ἔδιωξε μακρυά. Φεύγοντας ὁ κλέφτης τοῦ φύτεψε ἔνα βόλι στὰ στήθια. Καὶ τὰ ἀνόητα αὐτά. Κάτω ἀπὸ τὶς μαρμαρένιες στέγες τῶν πάλατιών καὶ κάτω ἀπὸ τὰ σκεφρωμένα μέσα σου στέγνωσε τοὺς διπόδους της στάνης! Τὸν δέσανε μὲ ἔνα σχοινὶ ἀπὸ τὸ ποδάρι καὶ τὸν σύρανε στὴν ορεματιά. Δὲν τοῦ ρίξανε τουφέκια, δὲν τοῦ σκεπάσανε μὲ σημαία τὸ κορμί του, δὲν τοῦ στήσανε ἔναν μαρμαρένιο τάφο. Καὶ — στοχάσον! — η Ιστορία, πούντε πάντα ἔγραφα φύλλα γιὰ τὸ πάροντας στοκληρὸ καὶ δόντια, περιέβαλε τὸν θρώπον τοῦ στήθους στὰ φύλλα τῆς τόνομά του. Ἡ ἀρετὴ εἶναι μονάχα γιὰ τοὺς θάρρωπούς. Ἄπ' τὴν ἀρετὴν ἔνδος σκύλου δὲν ἀπομένει ἀλλο παρά ἔνα ψωφῆμα. Καὶ τὰ ἀνόητα αὐτὰ πλάσματα ἔξακολουθοῦν νὰ δουλεύουν τὴν ἀρετήν, ποὺ δὲν τούς χρησιμεύει σὲ τίποτε. Ἀξίζει, μὰ τὸ θέο, νὰ γονατίσῃς μπροστά σ' αὐτὸς τὸ ψωφῆμα καὶ νὰ τὸ στολίσῃς μὲ λουλούδια.

ΠΛΥΝΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

[Ἀκολουθεῖ]

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΒΟΛΟΥ

Ἐν τῶν ὀραιοτέρων απιοίων τῆς πρόσγαμτις ὡραίας πόλεως τῆς Θεσσαλίας, εἶναι τὸ ἰδρυθὲν πέρσοις δαπάναις τοῦ κ. Ἀλεξίου Ἀθανασάκη Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον. Κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τῆς ἀρχαίας Δημητριάδος πλησίον τοῦ μυθευομένου ποταμοῦ Ἀναύρου, δπού δὲ Ἰάσων ἔχασε τὸ σανδάλιον του.

Τὸ κτίριον τοῦτο εἶναι δημιούργημα τοῦ φιλοπόνου καὶ δεξιερούντος ἀρχαιολόγου κ. Ἀρβανιτόπουλου καὶ ἀποτελεῖ μίαν μεγάλην ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ἡ πραγματικὴ ἔργασία καὶ διεικρινής ζῆλος πρὸς κοινωνικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν δρᾶσιν φέρουσιν εἰς τὴν ἀσφαλῆ ἐπιτυχίαν καὶ ενρίσκουν γενναίους ἐκτιμητάς, τούλαχιστον ἴδιωτας.

Ο κ. Ἀρβανιτόπουλος, μὲ τὴν πειθὼ τὴν

ὅποιαν ἐμπνέει ἡ ἔργασία, κατώρθωσε διὰ χρημάτων Δήμου, Κοινοτήτων καὶ ἴδιωτῶν Θεσσαλῶν, καθότι ἔξ Αθηνῶν δὲν τοῦ εἶχε δοθῆ πίστωσις πρὸς ἀνασκαφὰς ὅταν ἐστάλη εἰς τὴν Θεσσαλίαν, νὰ ἐπιτύχῃ ἐντὸς μόλις ἐνὸς ἔτους εἰς τὰς ἐρεύνας του καὶ νὰ ἀνακαλύψῃ τὰς μναδικὰς ζωγραφίας ἐπὶ μαρμάρου, αἱ δοποῖαι κόσμησι τὸ Μουσεῖον Βόλου, νὰ συνανθροίσῃ δὲ πλεῖστα ἄλλα μνημεῖα ἀγνωστα καὶ νὰ προκαλέσῃ τὴν στέγασιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ κ. Ἀθανασάκη εἰς τὸ διμώνυμον Μουσεῖον, τὸ κατασκευασθὲν ἐντὸς ὅκτὼ μηνῶν.

Ἐκ τῶν ἑπτὰ μεγάλων αἰθουσῶν του κατηρτίσθησαν μόνον τρεῖς, διότι ἡ ὑπηρεσία ἔχουσα καὶ δι᾽ ἄλλα νὰ φροντίσῃ δὲν ἔδωκε τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα διὰ νὰ καταρτισθοῦν καὶ αἱ ἄλλαι.

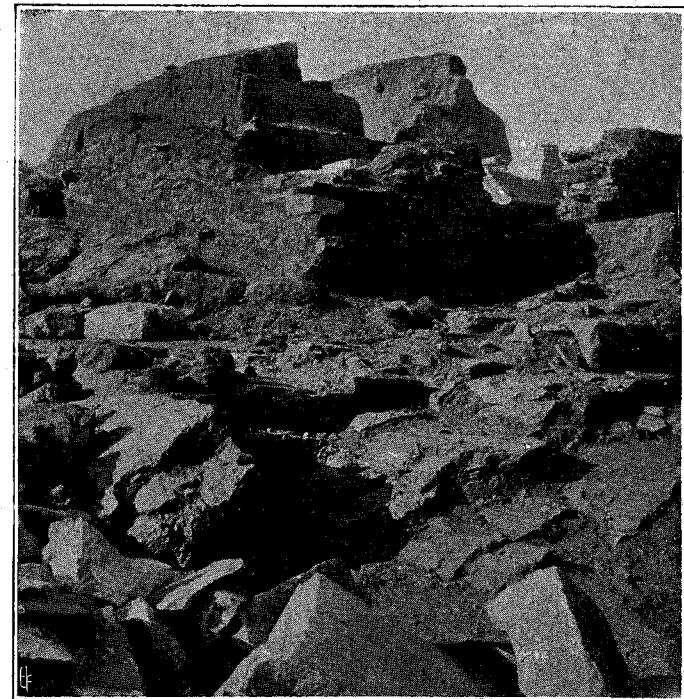

Η Α καὶ η Β Αἴθουσα Παγασῶν τοῦ Μουσείου Βόλου, περιέχουσα τὰς ἀριστας γραπτὰς στήλας (ἀρ. 1-41 καὶ 42-97).

Ἐλπίζομεν εἰς πολὺ σύντομον μέλλον νὰ ἴδωμεν καὶ τὰς ἄλλας ζωγραφίας καὶ τὰ γνωστὰ Θεσσαλικὰ μνημεῖα λαβάνοντα τὴν θέσιν των, ἐν ὧ σήμερον εὑρίσκονται χαμαὶ περιμένοντα ἀναστύλωσιν.

Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Μουσείου Βόλου εἶναι ἀπαραίτητος διὰ κάθε φιλότεχνον δὲν θὰ ἴδῃ τις ἐκεῖ τὰ ὀγάλματα καὶ ἀνάγλυφα καὶ ἀγγεῖα, μὲ τὰ δοποῖα διάλιγα μεταξὺ πολλῶν ἀξέζουν προσοχήν, ὅλλα ὡραῖα καὶ περιεργότατα καὶ μοναδικὰ ἔργα ζωγραφικῆς τοῦ 3^{ου} αἰώνος π. Χ. Δὲν εἶναι βεβαίως ζωγραφίοι τοῦ Ἀπελοῦ καὶ τοῦ Πρωτογένους, ὅλλα εἶναι σύγχρονα ἐκείνων ἔργα καλῶν μικροτεχνιῶν τῆς βιομηχανικῆς τέχνης ἀφ' οὗ δὲ οὐδὲ ἕνας τῶν ἔργων τῶν μεγάλων ἦ μικρῶν ζωγράφων τῆς ἀρχαιότητος διεσώθη, εἶναι διμολογουμένως πολύτιμα τὰ μνημεῖα ταῦτα.

Ὑπὸ ποίας συνθήκας εὑρέθησαν αἱ γραπταὶ στήλαι τῶν Παγασῶν δεικνύει ἡ εἰκὼν αὐτῆς: μεγάλοι πύργοι τῆς ἀρχαίας πόλεως ἐπεσκευάσθησαν ἐσπευσμένως περὶ τὸ 150 π. Χ. καὶ μέσα εἰς τὰ θεμέλια αὐτῶν ἐρρίφησαν ἀπὸ τὰ πλησίον νεκροταφεῖα ὅλα τὰ μνημεῖα φύροδην μίγδην ἐχρειάσθη ὑευδέρκεια διὰ νὰ εὑρεθοῦν καὶ ἔκτακτος ἔργασία διὰ νὰ διατηρηθοῦν καὶ μετακομισθοῦν εἰς τὸ κρησφύγετόν των.

Ἀποψίς τοῦ πρώτου ἀνασκαφέντος μεγάλου πύργου Παγασῶν, δὲ ποτοῖς περιειχε τὰς στήλας

P.

ΟΙ ΘΕΟΙ ΑΝΑ ΤΑΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

I

Ο κακόμορφος θεὸς τῶν ὁρέων, ὁ Πάν, μὴ ἀρκούμενος εἰς τὸν θρίαμβόν του ποὺ ἔξηπάτησε τὴν Σελήνην, ἥγαπτησε ἀκόμη καὶ τὴν νύμφην Πίτυν. Ἀλλὰ τὴν Πίτυν ἥγάπα καὶ διὰ Βορρᾶς δὲ ποτοῖς ἐκδικούμενος καὶ τιμωρῶν τὴν ἀπιστίαν της, ἔπνευσε σφροδός, τὴν ἐκρήμνισε εἰς τὰς πέτρας καὶ τὴν ἐφόρνευσε. Καὶ ἡ Γῆ λυπηθεῖσα αὐτὴν ἀνέδωκε τὸ διμώνυμον δένδρον. Ὁ δὲ Πάν κόψας κλάδους ἐκ τοῦ δένδρου τούτου κατεσκεύασε στέφανον καὶ ἐστεφανώθη εἰς ἀνάμνησιν τῆς ὀραίας νύμφης.

Καὶ ὁ σύζυγος ὅμως τῆς Σελήνης, ὁ Ἀήρ, ἐκδικούμενος καὶ ἐμπαῖζον αὐτὴν ἀπατηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Πανός, στεφανόνει αὐτὴν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐνίστητε διὰ τοῦ γνωστοῦ λευκοῦ φωτοστέφανου, τὸν δὲ ποτοῖς παρατηροῦμεν κάποτε γύρω τῆς Σελήνης. Τὸν στέφανον τοῦτον βλέπων δὲ Βορρᾶς καὶ ἐνθυμούμενος τὴν ἀπάτην τῆς Πί-

τνος πνέει σφροδός συνταράσσων τὰς θαλάσσας καὶ ἐκπτῶν εἰς θυέλλας ὄργης.

Διὰ τοῦτο οἱ ναυτικοὶ ὅταν ἴδουν τὴν Σελήνην τριγυρισμένην ἀπὸ τὸν λευκὸν κύκλον, τὸν φωτοστέφανον ἐκείνον, προεικάζουν μανίαν τοῦ Βορρᾶ καὶ ἐπικείμενον σφροδὸν ἀνέμον.

II

Οσάκις ἡ Ἀφροδίτη περιφρονοῦσσα τὸν χωλὸν χαλκέα σύζυγόν της διήρχετο τὰς ὠραῖας τῆς μὲ τὸν ξανθόλευκον βασιλέα τῶν θαλασσῶν, τὸν Ποσειδῶνα, δὲ ποτοῖς εἰς ἀντάλλαγμα ἐφαίνετο εὐνοϊκὸς εἰς τὰ μωστηριώδη ταξειδιά της, διαρκῆς ἀνησυχίας ὑπέκαιε τὴν καρδίαν τῆς φανταζομένης δὲ τὸ πιθανὸν δὲ προσφιλῆς τῆς Ἀρης νὰ διήρχετο γλυκεῖς στιγμαῖς εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ροδοδακτύλου Ἡοῦς πρὸς τὴν ὅποιαν ἀντὸς ἰδιαιτέραν ἐτρεφει συμπάθειαν.

Διὰ τοῦτο ἡ Ἀδροδίτη εἰς τὴν Ἱριδα, ἡ δύοια ἡτοῦ ἄγγελος τῶν θεῶν καὶ ἀλληγορεῖτο εἰς τὸ οὐρανὸν τόξον, ἀνέθηκε νὰ ἐπιβλέπῃ κρυφίως τὴν ἔφωτοροπούσαν μὲ τὸν Ἀρην Ἡό.

— Φιλτάτη Ἱρις, τῆς λέγει, τρέχει δύος πάντοτε ταχεῖα τὸ στερέωμα, καὶ δοσάκις ἴδης τὰ στύλωντα πέταλα τοῦ Πηγάδου νὰ παρασύρουν τῆς Ἡοῦς τὸ ἄρμα, παρακολούθησε τὴν καὶ ἀνάγγειλε μου διτι ἀντιληφθῆς εἰς τὰ ὑγρὰ τοῦ Ποσειδῶνος βασίλεια.

Ἐκτοτε ἡ Ἱρις ἔτρεχεν ἀκάματος ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρου τὸ στερέωμα πρὸς ἀνίχνευσιν τῆς Ἡοῦς. Καὶ δοσάκις ἡ Ἱρις συνήντα κατὰ τὴν πρώιναν τὴν Ἡό, τὴν ἔβλεπε πάντοτε νὰ ἀποχαιρετίῃ ἔρωτύλως τὸν Ἀρην καὶ νὰ ἔξαφανίζωνται πατόπιν ἀμφότεροι, ἡ μὲν Ἡό μὲ τὸ χρυσοῦν τῆς ἄρμα καὶ τὸ ἔρυθρόλευκον ἔνδυμα τῆς, ὁ δὲ Ἀρης μὲ τὸν ὅμωνυμον ἀστέρα.

Ἐσπευδε τότε περιχαρῆς διὰ τὴν ἔπιτυχίαν τῆς ἡ Ἱρις καὶ διασχίζουσα ἀμέσως τὴν πρώιαν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρου τοὺς οὐρανούς, ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Ἀφροδίτην τὸν μετὰ μυστηριώδη υντερινὴν συγάντησιν ὑεριδὸν ἀποχαιρετισμὸν τῆς Ἡοῦς καὶ τοῦ Ἀρεως. Καὶ ἡ μὲν Ἀφροδίτη λυσσᾶσα ὥρμα εἰς συνάντησιν τοῦ Ἀρεως ἔγκαταλείπουσα τὸν Ποσειδῶνα, δστις πλήρης δργῆς συνεκάκια σφροδῷς τὰς θαλάσσας.

Οσάκις ὅμως μετὰ μεσημβρίαν ἀνεῖχτει ἡ Ἱρις τὴν Ἡό, οὐδαμοῦ τὴν συνήντα καὶ ἡ Ἀφροδίτη τότε ἥδεως διήρχετο τὰς ὥρας τῆς εἰς τὸν Ποσειδῶνος τὰς ἀγκάλας καὶ αἱ θαλάσσαι ἥπλοῦντο ἥρέμα ἐπὶ τῶν ἀκτῶν γαληνιῶσαι.

Διὰ τοῦτο ἔκτοτε οἱ ναυτικοὶ δοσάκις ἴδωσι καὶ σήμερον ἔτι τὴν Ἱριδα, τὸ οὐρανὸν δηλαδὴ τόξον κατὰ τὴν πρώιαν ἀναφαινόμενον, συμπεριάνον διτι δὲ Ποσειδῶν εἶνε ἔξωρισμένος καὶ θεωροῦσι τοῦτο προάγγελον κακοκαιρίας. Τούναντίον δὲ προάγγελον καλοκαιρίας τὴν ἔμφανισιν τῆς Ἱριδος μετὰ μεσημβρίαν. Οἱ δὲ ναυτικοὶ τῆς Μεσογείου ἀπὸ τῶν Ἐνετῶν ἀκόμη διετύπωσαν τὸ προγνωστικὸν τοῦτο τοῦ καιροῦ ἐν τῷ:

Arco in sera buon tempo si spera.
Arco in matina, capotto capottina.

III

Λέγουν ἀκόμη διὰ τὴν Σελήνην διτι περιφερομένη ἀνὰ τοὺς οὐρανοὺς καὶ φωτίζουσα τὴν νύκτα, εἶδε τὸν Ἐνδυμίωνα κοιμώμενον εἰς τὸ δρος Λάτμον τῆς Καρίας καὶ ἥγαπησεν αὐτὸν. Οσάκις δὲ κατήρχετο πρὸς συνάντησιν του εἰς τὸν Λάτμον, ἐπίτηδες ἔρωιπτε καλύνοντα κῶνον σκιᾶς ἐπὶ τοῦ Λάτμου διὰ νὰ μὴ φωτίζεται τὸ δρος καὶ τὴν ἰδουν οἱ θεοί.

Ο Ἀρη ὅμως, δ σύνγρος τῆς, πληρόφορη-

θεὶς τοὺς κρυφίους ἔρωτάς τις, συμπεριεφέρετο σκιαῖς πρὸς αὐτήν, ἀναγκασθεῖσαν νὰ παραπονεθῇ ἐπὶ τούτῳ εἰς τὸν Δία, δστις λυπηθεὶς αὐτὴν παρέσχεν εἰς μὲν τὸν Ἐνδυμίωνα διτι τοῦ ἔζητησε αὐτός, νὰ τὸν κάμη ἀθάνατον καὶ ἀγήρω καὶ νὰ τὸν ἀφίσῃ νὰ κοιμᾶται αἰωνίως, τὴν δὲ Σελήνην ἀπεχώρισεν ἀπὸ τὸν Ἄέρα καὶ τὴν ἔστησε μακρὰν αὐτοῦ ὑψηλὰ εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἐκτοτε δ Ἀρη δοσάκις ἴδη τὴν Σελήνην ἔχουσαν τὴν κεκλιμένην ἐκείνην θέσιν, λυσσᾶ ἐκ ζηλοτυπίας διὰ τὴν ἀποτίλαν τῆς συζύγου, καὶ διασχίζει τὰς θαλάσσας δρμητιώς. Καὶ οἱ στεναγμοί του εἶνε ἡ βοὴ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς θυέλλης καὶ οἱ ψηλῆνοι του εἶνε οἱ συριγμοί τοῦ ἀνέμου μέσω τῶν ἔξαρτίων τῶν πλοίων. Οἱ δὲ πρατικοὶ ναυτικοὶ παρετήρησαν ἐκ πείρων τὰς ἐπακολουθούσας τὴν τοιαύτην κεκλιμένην στάσιν τῆς Σελήνης τρικυμίας καὶ τὴν παρατήρησαν τῶν ταύτην διετύπωσαν ἀποφθεγματικῶς εἰς τὸ γνωμικὸν

«Γερμένο φεγγάρι, δρόμιος καραβοκύρης».

IV

·Η Καλλιστώ, ἡ ωραία τοῦ Λυκάονος θυγάτηρ δὲν ἥδυνήθη νὰ διαφύγῃ τὴν ἔρωτικὴν τοῦ Διός σαγήνην καὶ δι μικρὸς Ἀρκάς προέκυψεν ὡς καροπὸς τῶν ἔρωτων των. ·Η ζηλοτυπία διως τῆς Ἡρας, τῆς συζύγου τοῦ Διός, τεθείσης ἐπὶ τὰ ἔχη τῶν ἔρωτων τοῦ προσφιλοῦς συζύγου τῆς, ἥγακασεν αὐτὸν νὰ μετασχηματίσῃ τὴν Καλλιστώ εἰς ἀρκτὸν ἵνα διαφύγῃ τὴν καταδίωξιν τῆς Ἡρας. Λυσσῶσα τότε ἡ Ἡρα ἐκ ζηλοτυπίας ἀπετάθη εἰς τὴν Ἀρτεμιν καὶ ἔπεισεν αὐτὴν ἵνα τοξύσῃ τὴν ἀρκτὸν ὑπὸ τὴν δοπίαν ἐκρύπτετο ἡ Καλλιστώ πρὸς τὴν, δοπίαν αὐτὴν ἔτρεφε ἀσπόνδον μῖσος. Καὶ ἡ μὲν Ἀρτεμις ἔτρεψε τὴν ἀρκτὸν φρονεύσασα αὐτὴν καὶ μετ' αὐτῆς τὴν ὁραίαν νύμφην, ἡ δ Ἡρα ἔθεσεν αὐτὴν εἰς τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ ἥναι δρατὴ πάντοθεν καταστερίσασα αὐτὴν καὶ δονομάσασα μεγάλην ἀρκτὸν. Τὴν ἔστερησε δὲ τὸν εὐεργετήματος διπερ εἶχον οἱ ἄλλοι ἀστέρες τοῦ νὰ λούσνται εἰς τὸν Ὦκεανὸν καὶ ἔθεσεν ὡς φύλακά της τὸν Ἀρκτοῦρον.

Ἐκτοτε ἡ Καλλιστώ ὑπὸ μορφὴν ἀρκτού ενδιόκεται καταστερισμένη ἐν τῷ οὐρανῷ,

ἡ τ' αὐτοῦ στρέφεται καὶ τ' Ὡρίωνα δοκεύει, οἵη δ' ἀμορός ἐστι λοετρῶν Ὦκεανοι. (Ὀδ. Ε. 274).

Διὰ τοῦτο οἱ ναυτικοὶ ἀπερχόμενοι μακρὰν τῆς συζυγικῆς στέγης ἥναγκασθησαν ἔκτοτε νὰ στρέφουν πάντοτε τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ἀρκτὸν ἥτις ὑπενθυμίζει τὴν συζυγικὴν ζηλοτυπίαν καὶ παρίσταται ὡσεὶ τιμωρὸς τῶν μακρὰν τῆς συζυγικῆς στέγης ἀτοπημάτων.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΠΡΩΤΟΚΑΡΑΒΟΣ

ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΟΧΩΡΤΟ

Δὲν εἰσαι τὸ τριαντάφυλλο ποὺ ξιπασμένο λάμπει οὔτε ἡ νυμφαία ποὺ νείρεται σὲ διάλλινα νερά.

Τὸ Φεγγαρόχορτο εἰσαι ἐσύ, ποὺ στῆς νυχτὸς τὰ θάμπηρίχνει τὸν ησκιο του ἀπλερο καὶ σειέται θλιβερά.

Στήνουνε γύρω σου οι ξωθιές χορὸ τὸ κάθε βράδυ κι' εἶνε ὁ μεγάλος Ἀστερας γιὰ σένανε ἀδελφός, καὶ πέφτει στὰ φυλλάκια σου, σὰν εύλογία καὶ χάδι, τὸ φεγγαρίσιο φῶς.

Κι' ἔτσι στὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ, μακρὰ ἀπ' αὐλὴ καὶ σπίτι (δὲν εἰσαι ἀνθὸς λαμπρόφυλλος ἡ δέντρο νὰ θροῦς) κρατεῖς τὴν νύχτια συντροφιὰ τοῦ σκυθρωποῦ Ἐρημίτη, ποὺ συλλογιέται πλάγι σου τὰ βάθη τῆς ζωῆς.

ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΜΑΝΤΗΛΟΥΣΑ

Πλάσμα! καὶ δένεις τὰ χεράκια σου μὲ τόση ἀπόψε ἀπελπισία
ἔτσι δπως δέεσαι, δπως μύρεσαι,
σὰ Μαντηλοῦσα Παναγία.

Σὰν Παναγία ποὺ ἀλιβάνιστη
ἀκαρτερεῖ στὸ εἰκονοστάσι
νὰ ἀνάψουν τὸ φτωχὸ καντῆλι της
καὶ νὰ χαρῇ καὶ νὰ γιορτάσῃ.

Πλάσμα! Πῶς νὰ σὲ εἰπῶ; ἀδελφούλα μου
ἡ ἀνθὸς τῆς ἀνανθῆς ἐρμιᾶς μου,
ποὺ πῆρες κι' ἔδεσες τὸν πόνο σου
νῆμα στὸ ἀδράχτι τῆς καρδιᾶς μου;

Καὶ τὴν ψυχή μου τὴ γονάτισες
μὲ τόση ἀπόψε ἀπελπισία,
ἔτσι δπως δέεσαι, δπως μύρεσαι,
σὰ Μαντηλοῦσα Παναγία.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΑΦΝΗΣ

ΑΙ ΣΗΜΕΡΙΝΑΙ ΙΔΕΑΙ ΔΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Χρειάζεται νέον πνεῦμα εἰς τὰ σχολεῖα μας, απὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ πρέπει νὰ προκύψῃ ἡ στενωτέραν σχέσιν τοῦ διδασκάλου καὶ τῶν μαθητῶν. Ἡ στενωτέρα αὐτὴ σχέσις ἡμοποεῖ νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς ἑλαττώσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν εἰς τὰς πολυπληθεῖς τάξεις: διότι εἶναι φανερὸν ὅτι ἀνένας καθηγητὴς διδάσκῃ ἔξηντα παιδιά, δὲν ἔχει ἀρκετὸν καιρὸν νὰ τὰ γνωρίσῃ ἕνα πρόσωπο, καὶ χάνει ἐπομένως τὴν διάθεσιν νὰ παρακολουθήσῃ τὴν ψυχολογίαν καθενός.

Νὰ εὐκολυνθῇ τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου, νὰ ἀφαιρεθοῦν τὰ ἐμπόδια, νὰ μὴν καθίσταται ἀπραγματοποίητος: αὐτὸ πρέπει νὰ ζητήσωμεν ἀπὸ μίαν σοφήν διεύθυνσιν.

Τὰ ἄλλα ἔξαρτῶνται ἀπὸ τοῦ διδασκάλου τὴν πρωτοβουλίαν. Θὰ ἡθέλαμεν νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ σύστημα τῆς διμιλίας μετὰ τὸ μάθημα: νὰ ἔναι διδάσκαλος παρὸν εἰς μερικὰ διαλείμματα, νὰ γείνῃ ἀρχηγός, ὑποκινητής εἰς τὰ παιγνίδια τῶν παιδιῶν· νὰ τὸν ζητοῦν τὰ παιδιὰ ὡς διαιτητήν, τὸ δποῖον θὰ προκύψῃ ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα του, ἀπὸ τὴν συμπάθειαν δποὺ τοὺς ἔμπτνει προπάντων νὰ ἐμπνέῃ ἐμπιστοσύνην· καὶ ἵσως καὶ ἵσως τὰ παιδιὰ νὰ πάρουν τὸ θάρρος νὰ καταφεύγουν εἰς αὐτὸν ὡς εἰς πνευματικόν. Τὸ σύστημα αὐτὸ ἔχουν οἱ ιερεῖς καὶ οἱ καθηγηταὶ οἱ πέραν τῆς Μάγχης.

Ἐπειτα εἶναι καλὸν διδάσκαλος νὰ γνωρίζῃ τὰ ζητήματα τῆς ἀτομικῆς ψυχολογίας, τὰς μεθόδους τῆς, νὰ μάθῃ τὴν τεχνην νὰ κάμην ἔρωτήσεις χωρὶς νὰ ἐποβάλλῃ εἰς τὸν μαθητήν, καὶ νὰ ἐντυπώνῃ εἰς τὸν νοῦν του τὰς πλέον γνωστὰς μορφὰς τῆς παιδικῆς διανοίας, διὰ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἀναγάγῃ εἰς μερικὰς ἐκ τῶν καθωρισμένων μορφῶν αὐτῶν, ὅταν εἶναι δυνατόν, τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν μαθητῶν του: διότι βοηθούμενος ἀπὸ τὴν κατάταξιν αὐτὴν θὰ ἡμπορέσῃ νὰ κάμῃ τὴν καλύτεραν διάγνωσιν.

Καὶ τέλος, πρέπει νὰ ζητήσωμεν ἀπὸ τοὺς διδασκάλους ν' ἀποφασίσουν νὰ γίνουν πειραματισταί, ὅταν εἶναι ἀνάγκη· εἰς ἀμφιβόλους περιστάσεις ἀς ἐφαρμόζουν μερικὰ τοιαῦτα διανοητικὰ πειράματα, τὰ δποῖα καθορίζουν τὸν

βαθμὸν τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως· θὰ τοὺς ὑποδεῖξωμεν μόνον παρακάτω, ὅταν εἰσέλθωμεν εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν δοκιμῶν αὐτῶν, ἀληθινὰ χρησίμων καὶ πρακτικῶν, τοὺς διαφόρους κανόνας ἀπὸ τοὺς ὁποίους δὲν πρέπει νὰ παρεκάλινον εἴτε διὰ νὰ δοκιμάσουν εἴτε διὰ νὰ ἔξηγήσουν τὴν δοκιμαστικὴν αὐτὴν ἐργασίαν.

Ἡ μέθοδος αὐτὴ τείνει νὰ κάμῃ τὸν διδάσκαλον διὰ σπανίως εἶναι: Εἶναι τώρα διδάσκαλος, πρέπει νὰ γίνῃ καὶ παρατηρητής· δύο ἀσχολίαι πολὺ διαφορετικαί· καὶ ἡ πεῖρα μὲ ἔχει μάθει πόσον εἶναι ἀνεξάρτητος ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην.

Ἐχω ἴδει θαυμασίους διδασκάλους οἱ δποῖοι εὑρισκαν διαρκῶς νέον τρόπον διδασκαλίας καὶ κρατοῦσαν πάντοτε στὰ χέρια των ὀλην τὴν τάξην ἡ πρόσδος ὑπὸ ἔποψιν μορφώσεως, ἀγωγῆς, καὶ νοήσεως ἀκόμη, ἥτον ἀδιαφυλονείκητος. Ἀλλ' οἱ διδάσκαλοι αὐτὸ δὲν ἔχουν νὰ παρατηρήσουν τίποτε σχεδὸν δὲν ἡμποροῦσαν νὰ μᾶς εἰποῦν διὰ τὴν ιστορίαν, τὴν διάνοιαν, τὸν χαρακτῆρα τῶν μαθητῶν των καὶ ἐπομένως, διὰ τὴν ἐγγνώριζαν, ἔμεινε κτῆμα ἰδικόν των. Ο Σεγκέν, δι περίφημος καθηγητής, ἀνήκε εἰς τὴν τάξην αὐτὴν ἔχοντας βιβλία διὰ τίποτε. Ἐγγνώρισα ἄλλους, πολὺ καλοὺς ἐπίσης, οἱ δποῖοι ἥρχοντο εἰς τὰς ἐργασίας μους αὐτὰς τῆς παρατηρήσεως, ἀλλὰ διαρκῶς μὲ ἔνοχλοῦσαν μὲ παρακαίρους ἐπειβάσεις, αἱ δποῖαι μου διποδείκνυαν διὰ δὲν εἶχαν ἔννοήσει τὴν διαφορὰν μεταξὺ διδασκαλίας καὶ παρατηρήσεως: τὴν στιγμὴν ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ἰδοῦν μόνον, νὰ παρατηρήσουν, νὰ κρίνουν, νὰ ἔξαριθσουν δηλ. μίαν κατάστασιν πραγματικήν, εἶχαν τὴν ψύχωσιν νὰ ἐπικρίνουν, νὰ διορθώσουν, νὰ διδάσκουν· ἔμοιαζον μὲ τοὺς ἔξεταστὰς ἔκείνους, οἱ δποῖοι αὐτὸ νὰ κάμουν μόνον ἔρωτήσεις, θέλουν νὰ διδάξουν τὸν ἔξεταζόμενον.

Ἡ πνευματικὴ μόρφωσις ἡ δποία χρειάζεται εἰς ἔνα παρατηρητήν, εἶναι τελείως διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν τοῦ διδασκάλου διὰ προσθέσωμεν διὰ πρόκειται περὶ μορφώσεως, δχι διὰ κάπι αὐτοσχέδιον διὰ εἰπω ἀκόμη, προπάντων αὐτό, διὰ ἡ μόρφωσις αὐτὴ δὲν ἀποκτᾶται ἀπλῶς διὰ τῆς διδασκαλίας.

ΑΛΦΡΕΔΟΣ ΜΠΙΝΕ

Απὸ τὸ νέον βιβλίον τοῦ κ. Alfred Binet
«Les Idées Modernes sur les enfants»

ΤΟ ΠΙΑΝΟ ΚΑΙ ΤΟ ΒΙΟΛΙ

Τὸ πιάνο εἶναι τάφος — καὶ τὸ βιολί, στὸ πλάι του, προσεύχεται.

Τὸ πιάνο, πλούσιο καὶ βαρύ, ἀπὸ μαῦρο στιλπνὸ μάρμαρο, σκεπασμένο ἀπὸ ἀνταύγειες, πάντα μὲ συγκινεῖ μέσα στὴν τελεία μόνωσι τῶν ψυχῶν ποὺ ζητοῦν τὴν ἀποκάλυψι τους, δταν μέσα στὴ σιγή, πρὶν ἀρχίσῃ ἡ συναυλία, ἀπομονωμένο περιμένη, δγκος πυκνωμένης νύχτας, δποὺ στὰ πλευρά του, δπως ἀπάνω στὰ νερὰ ποταμοῦ ἡ στὴ μελαγχολικὴ εἰκόνα λιμανιοῦ, καθρεφτίζονται σὰν φωτεινὰ πολύτιμα πετράδια σκλαβωμένες οἱ φευγαλέες λάμψεις τῶν πολυελαίων.

Εἶναι ἀνοιγμένο τώρα. Μὰ δὲν θὰ ἡμπορέσω, διν σκύψω ἀπάνω του, νὰ ἴδω καμία λεπτοκαμωμένη λευκυνή, μὲ τὶς ξεδιψασμένες κορδέλλες, βγαλμένην ἀπὸ καμία κρύπτη τῆς Ἀντινόης: θὰ ἴδω μονάχα, πλεγμένα χρυσᾶ δίχτυα, ποὺ εἶναι ἡ γλυκεία καὶ φοβερὴ παγίδα τῆς ξαφνιασμένης μέσα στὸν υπνὸν ἐμοφριᾶς, — ἡ παγίδα ποὺ ἔστησε, θυμωμένος ὁ Ἡφαιστος, στὴν ἔνοχον Ἀφροδίτη. Μὰ ἡ μελωδία ἀόρατη ἀπλόνεται, ἀγγελος ἡ θεότης ήδονική, καὶ κάτω ἀπὸ τὸ πλέγμα τῶν χορδῶν δὲν ἀκούω τὸ κελάδημα τοῦ κλουβιοῦ, καὶ δὲν βλέπω τὰ πουλιά.

Μοῦ ἀρέσει νὰ φαντάζωμαι, μέσα στὸ κιβώτιον αὐτὸ τὸ καμωμένο ἀπὸ σκιά, εἰκόνες ζωῆς καὶ θανάτου ποὺ σὲ λίγο θὰ τὶς γνωρίσω, δταν θὰ θροήσῃ τὸ πέταγμά τους μέσα στὰ φώτα. Κάθε εἰδὸς ψαρεῖς εἶναι κρυμμένη μέσα στὸ κιβώτιον αὐτὸ τῆς Πανδώρας. Πουλιά, θεότητες, πεθαμένες, δλα εἶναι κλεισμένα σ' αὐτό, καὶ ἀκόμα καὶ ἡ χαρά μου καὶ δ πόνος μου, δὲν θυμουσιασμός μου, καὶ δ πόνος μου νὰ κλάψω.

Τὸ πιάνο εἶναι τάφος εἰδωλολατρικός. Τὸ βιολί εἶναι δργανον θρησκευτικό. Τὸ πιάνο κλείει μέσα του εἰκόνες, μὰ τὸ βιολί τὶς κάνει νὰ τραγουδοῦν. Τὸ πιάνο εἶναι βασιλικὴ θήκη μὲ στολίδια, δμως μονάχα μὲ τὸ βιολί λαμπτοκοποῦν. Τὸ πιάνο εἶναι τὸ κιβώτιον τῆς Πανδώρας, μὰ τὸ βιολί εἶναι ἡ Πανδώρα ποὺ μιλεῖ, φοβισμένη ἐμπρόδεις στὰ θυλιβερὰ δῶρα ποὺ ἔδωκε.

Οταν στολισμένη γιὰ τὴν τελετὴν, προχωρεῖ ἀργὰ ἡ γνανία μέσα στὸ θρόισμα τῶν μεταξῶν καὶ κάθεται ἐμπρόδεις στὸν τύμβο σὰν Ἡλέκτρα, ἔγγιζοντας μὲ τὴν ἀκρη τοῦ ποδιοῦ τὴν μαύρη λύρα τῶν πεντάλ σκεπτικὴ καὶ χλωμή, μοῦ ἀρέσει νὰ τὴν βλέπω καθρεφτισμένη μέσα στὸν στιλπνὸν ἔβενο, σὰν ζωγραφιὰ τοῦ Οὐΐσλερ.

καὶ σκύψει πρὸς τὸ φάντασμα τῶν χεριῶν της δποὺ κ ἐκεῖνα, μὲ σκέψι, θέλουν νὰ πλησιάσουν τὰ πραγματικὰ ζωτανὰ χέρια, σὰν νὰ ἔρχωνται μέσα ἀπὸ τὸ βάθος τῆς σκιᾶς καὶ τὰ ἐλκύονται. Τότε ἀρχίζει τὸ χάδι τὸ ωνμικό καὶ ἡ ἐπίκλησις τῆς λευκῆς καὶ σκοτεινῆς μαγείας, καὶ σιγὰ-σιγὰ βγαίνονται αἱ εἰκόνες, καὶ ὁ ἄγγελος τῆς ηχῶς ἀπλόνεται ἔξω ἀπὸ τὸ μνῆμα τὸ ἀνοιχτό.

Ομως δὲν ἡμπορεῖ νὰ προσευχηθῇ τὸ πιάνο. Οι ἀλλεπαλληλες νότες του, ποτὲ δὲν διαρκοῦν δσο ἔνας στεναγμός. Γρήγορα καὶ παντοῦ, τὰ βιαστικὰ χέρια τῆς γυναικας ἔγγιζουν τὸ πλήθος ποὺ τρέχει στὰ κράσπεδα τοῦ ἔβενου: τὸ βιολί μεσιτεύει καὶ ζητεῖ ἔλεος γιὰ δλες αὐτὲς τὶς ψυχές. Τὸ πιάνο τὶς καλεῖ, καὶ τὸ βιολί προσεύχεται γι'

Θαυμάζω μεγαλοπρεπῆ τὸν ἀνδρα, δργιον καὶ σκυμμένον,—στολισμένον καὶ αὐτὸν γιὰ τὴν τελετὴ — καὶ τὴν ωχὴ λάμψι τοῦ μετώπου του, καὶ τὸ πρόσωπό του μέσα στὴ σκιά, καὶ τὸ σῶμα του ποὺ σαλεύει ἔνθυσιασμένα, λεπτὸ καὶ μαῦρο, τὴ στιγμὴ ποὺ νομίζεις πῶς δικούει τὸ δργανον καὶ τοῦ κυρφομιλεῖ ἀγκαλιασμένα, καὶ τὸ δεξὶ του χέρι ἱκετεύει ἡ φανατίζει, ὀπλισμένο μὲ τὸ πλέγμα τῶν χορδῶν δὲν ἀκούω τὸ κελάδημα τοῦ κλουβιοῦ, καὶ δὲν βλέπω τὰ πουλιά. Τὸ πιάνο εἶναι δργανον καὶ σκυμμένον διότι της γῆς. Μὰ δ βιολονίστας, δλόκληρος ἀνεβαίνει στὸν οὐρανό. Εἶναι δ σκοτεινὸς κοριδός δποὺ θὰ χυθοῦν ἀπὸ μέσα του οἱ φωτεινοὶ κλάδοι τῆς μουσικῆς καὶ θὰ σκορπίσουν καὶ θὰ ἀκτινοβολήσουν εἰς τὸ ἀπειρον.

Μὲ τὸ πιάνο βλέπω πάντα ἔνα ἀπέραντο τοπίο γεμάτο ἀπὸ μορφὲς μικρές, σὰν τὶς μορφὲς τοῦ Πουσσέν, καὶ τὸ δευτερεύον δρᾶμα τῶν ἀνθρώπων καμένο μέσα στὸ μεγάλο δρᾶμα τῶν στοιχείων — μιὰ τοιχογραφία διακοσμητική, ἔναν ἐμπρεσινισμὸ μὲ χρώματα ζωηρὰ ἀπλωμένα τὸ ένα ἐπάνω στὸ ἄλλο, ποὺ δίνουν τὴν ἀρμονία μὲ τὴν διαίρεσι τῶν τόνων, ἐπιτέλους μιὰ ζωγραφιά. Τὸ βιολί δμως, εἶγαι μονάχο του φωνῆς, δ ἦχος τοῦ τοπίου ποὺ μᾶς δίνει τὸ πιάνο, τὸ παράπονό του, ἡ ἔκστασις. Η μουσικὴ τοῦ πιάνου εἶναι ἐμμέσως μουσική, εἶναι δηλ. σχέδιο ζωγραφικὸ ἡ γράφιμο. Μὰ τὸ δοξάρι ἔγγιζει κατ' ἐνθεῖαν τὴν ψυχή, καὶ οἱ χρόδες τοῦ βιολού εἶναι μέσα μας χροδισμένες.

Τὸ πιάνο εἶναι ἀρχαῖος καὶ ενδύχωρος σαρκοφάγος: τὸ βιολί κοιμᾶται μέσα σ' ἔνα μικρὸ φρέστρο, δμοιο μὲ τὰ δικά μας.

ΚΑΜΙΛ ΜΩΚΛΑΙΡ

[Μετάφρ. Ε.]

ΑΙ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ*

Ο πως κατά τὸ 1152, ὁ Ἀνδρόνικος εἶχε ἐντολὴν νὰ ὑποτάξῃ τὸν Ἀρμένιον Θόρον. Ὁπως τότε, καὶ τώρα ἔφανη ἀπρόδυμος καὶ ἐνικήθη, ἔδειξε δύμας πολλὴν γενναιότητα. Ὁ Ἀνδρόνικος εἶχε ἄλλον τὴν σκέψιν του. Εἰς τὴν Κύπρον, εἰς τὴν Κιλικίαν, δῆλοι δύμασιν διὰ τὸ θαυμαστὸν κάλλος τῆς πριγκιπίσσης Φιλίππας τῆς Ἀντιοχείας. Μὲ μόνην τὴν φήμιν τῆς καλλονῆς της, ὁ Κομνηνὸς τὴν ἡγάπησε ἀπὸ μακράν, καὶ ἔβαλε εἰς τὸν νοῦν του νὰ τὴν κατατήσῃ.

Πρόπει νὰ εἴπωμεν διτὶ ἡ Φιλίππα ἡτο ἀδελφὴ τῆς αὐτοκρατείρας Μαρίας· καὶ, βέβαια, εἰς τὸ ἔξαφνικὸν αὐτὸν πάθος τοῦ Ἀνδρόνικου, ὑπῆρχε κάποια ἐπιδυμία ἐκδικήσεως κατὰ τοῦ Μανουὴλ καὶ τῆς συζύγου του τὴν δοπίαν ἐμίσουσε.

Ἐτρεξε εἰς τὴν Ἀντιοχείαν, καὶ, σὰν νεανίας, ἥρχισε νὰ περνᾷ κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρα τῆς πριγκιπίσσης, πλούσια ντυμένος καὶ συνοδευόμενος μεγάλοπρεπῶς ἀπὸ ὁραίους ἔνθητούς ἀκολούθους, οἱ δοπίοι κρατοῦσαν ἀργυρᾶ τόξα. Καὶ αὐτός, πάντοτε ωμαλέος καὶ ὁραῖος, μὲ δῆλα τοι τὰ 46 χρόνια, ἡτο ντυμένος μὲ πολλὴν κομψότητα. Ἡτον τόσον εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του, τόσον εὐτυχῆς ἀπὸ τὸν θρίαμβόν του, τὸν δοπίον ἐθεωροῦσε βέβαιον, δοπὺ τὸ πρόσωπόν του ἀκτινοβολοῦσε καὶ αἱ ρυτίδες του ἀκόμη ἐσβύνοντο. Ἡ Φιλίππα ἡτο 20 ἢ 21 ἑτῶν εὐκολὰ ἐσαγηνεύθη ἀπὸ τὸν λαμπρὸν ἱππότην καὶ παρεδόθη μὲ τὴν ὑπόσχεσιν διτὶ θὰ τὴν νυμφευθῇ.

Οταν αὐτὰ ἔγειναν γνωστὰ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁργίσθη ὁ Μανουὴλ καὶ ἀμέσως ἔστειλε ὅλλον διοικητὴν εἰς τὴν Κιλικίαν, δοπίοις εἶχε ἐντολὴν νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὸν Ἀνδρόνικον τὴν ἀρχηγίαν καὶ νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ, ἀν τοῦ ἡτο δυνατόν, εἰς τὴν καρδίαν τῆς Φιλίππας. Ἄλλ' ἐκείνη τίποτε δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ. Οταν δὲ αὐτοκρατορικὸς ἀξιωματικὸς ἔφθασε εἰς τὴν Ἀντιοχείαν, οὕτε ἤθελησε καν νὰ τὸν ἰδῃ· καὶ δταν τέλος συγκατένευσε νὰ προσέξῃ εἰς αὐτόν, τὸ ἔκαμε μᾶλλον διὰ νὰ τὸν περιπατεῖ διὰ τὸ κοντόν του ἀνάστημα. Τὸν ἥρωτην εἰρωνικῶς ἀν διατρέπω τὴν ἐδεώρει ἀνόητην νὰ νομίζῃ διτὶ θὰ ἔγκατέλειπε τὸν Ἀνδρόνικον, ἔνα ἥρωα, ποὺ ἡ οἰκογένεια του ἡτο φημισμένη καὶ ἡ δόξα του παγκοσμία, διὰ νὰ νυμφευθῇ ἔναν κακομοίρην χωρὶς ὄνομα, οὕτε καταγωγήν. Ο νέος διοικητὴς ἔκρινε καλὸν νὰ φύγῃ τὸ γεννηρώτερον. Διὰ τὴν Φιλίππαν ἡ δοπία δλοένα περισσότερον ἡτο ἔφωτευμένη, δὲν ὑπῆρχε ὅλλος εἰς τὸν κόσμον, ἐκτὸς

τοῦ Ἀνδρογίκου. Ὁ Ἀνδρόνικος εἴτε διότι ἔφοβήθη τὴν ἔκδίκησιν τοῦ Μανουὴλ, εἴτε διότι ἔβαρούθη τὴν ἔρωμένην του, τὴν ἔγκατέλειπε ταπεινότατα καὶ ἔφυγε εἰς τὰ Ἱεροσολύμα, ὃπου μαζὶ του ἐπῆρε καὶ τὰ χρήματα τὰ δοπία εἶχε λάβει· εἰς τὴν Κύπρον καὶ τὴν Κιλικίαν διὰ λογαριασμὸν τοῦ αὐτοκράτορος. Τὸ τέλος τῆς ἔγκαταλειφθείσης Φιλίππας ἡτο θλιβερόν. Μετὰ δέκα ἑτη ἐννυμφεύθη τὸν Ἐμφρούντα τοῦ Τορόν, στρατάρχην τοῦ βασιλείου τῶν Ἱεροσολύμων, πολὺ γεροντότερον της καὶ ὄφρωστον, καὶ ἀπέθανε δλίγον μετὰ τὸν γάμον της, μόλις τριάντα ἑτῶν, ἀπὸ μαρασμού, ποὺ τῆς ἐπροξένησε βέβαια ἡ θλιβερὰ γνωριμία της μὲ τὸν Ἀνδρόνικον Κομνηνόν.

Ὁ Ἀνδρόνικος ἐν τῷ μεταξὺ ἔξηκολούθει τὰς ἔρωτικάς του ἐπιτυχίας. Ἐγεινε προθυμότατα δεκτὸς ἀπὸ τοὺς Λατίνους τοῦ βασιλείου τῶν Ἱεροσολύμων, οἱ δοπίοι ἐθεωρήσαν εὐτυχὲς γεγονὸς τὴν βοήθειαν ἐνὸς τόσον ἀξίου ἵπποτου, κατὰ τὴν ἀπονοίαν τοῦ βασιλέως τῶν Ἀμωρῶν. Δὲν ἤργησε δύμως, «δπως τὸ φίδι στὸν κόλπο τοῦ εὑεργέτου του», νὰ φανῇ ἀγνώμων πρὸς τὴν φιλοξενίαν των. Εἰς τὸ φραγκικὸν βασιλείου ἔζη ἡ Θεοδώρα, βιζαντινὴ πριγκίπισσα, ἔξαδέλφη καὶ ἀνεψιὰ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ. Εἶχε νυμφεύθη, δεκατριῶν ἑτῶν, τὸν βασιλέα τῶν Ἱεροσολύμων Βαλδουΐνον Γ', καὶ, κήρα ἀπὸ τοῦ 1162, ἐκατοίκει εἰς τὴν Ἀκραν, τὴν δοπίαν εἶχε λάβει ὡς ποτίκα. Ἡτο εἰκοσιδύο ἑτῶν καὶ θελκτική. Ὁ Ἀνδρόνικος μονομιᾶς τὴν ἔρωτεύθη, μολονότι, δπως ἡ Εὐδοκία καὶ ἡ Φιλίππα, ἡτο συγγενῆς του. Ὁ Ἀνδρόνικος, φαίνεται, ἥσθιαντο εὐχαριστημένος νὰ περιφρονῇ, μὲ τοὺς ἀνόμους ἔφωτάς του, τὴν πολιτείαν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ Θεοδώρα ἔδειχνη τὸν ἔξαδέλφον της εἰς τὴν Ἀκραν καὶ τὸν περιποτῆθη πολὺ κατόπιν ἐπῆγε νὰ τὸν ἐπιστεφθῇ εἰς τὴν Βηρυττόν, τὴν δοπίαν εἶχε δόσει ὡς τιμάριον εἰς τὸν Ἑλληνα πρίγκηπα ὁ βασιλεὺς Ἀμωρὸς ὡς ἀνταμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του, καὶ γρήγορα τὸν ἡγάπησε. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μανουὴλ, ὁργισμένος ἀκόμη διὰ τὸ συμβάν της Φιλίππας, ἐμαίνετο κατὰ τοῦ Ἀνδρόνικου καὶ ἔδωκε διαταγὴν εἰς δλοὺς τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ ὑποτελεῖς του νὰ συλλάβουν τὸν Ἀνδρόνικον δπου τὸν συναντήσουν «διὰ νὰ τιμωρηθῇ διὰ τὰς ἀποστασίας του καὶ τὴν ἀνήθικον πρὸς τὴν οἰκογένειάν του διαγωγήν του». Ἡ τυχὴ τὸν εὐνόησε, καὶ ἐν ἀντίγραφον τῆς αὐτοκρατορικῆς διαταγῆς ἔπεσε εἰς τὰ χέρια τῆς βασιλίσσης Θεοδώρας, ἡ δοπία εἰδοποίησε τὸν Ἀνδρόνικον διὰ τὸν κίνδυνον ποὺ ἔτρεχε.

* Συνέχεια: «Παναδήναια» 15 Οκτωβρίου.

ΚΕΡΚΥΡΑ — ΠΑΛΗΟΚΑΣΤΡΙΤΣΑ

ΦΩΤΟΓΡ. ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΟΥ

Οἱ δύο ἔρασται ἀπεφάσισαν νὰ φύγουν μαζί. Ἐτσι ἀντήμειψε ὁ Κομνηνὸς τὴν πρόθυμον ὑποδοχὴν ποὺ εἶχε εἰς τὸν Τούρκον τῆς Χαλδαίας, ἐπὶ τῆς Μαύρης θαλάσσης. Ὁ Σαλτούχ — ἐτσι ὠνομάζετο ὁ ἡγεμὼν αὐτὸς — ἔδωκε εἰς τὸν Ἀνδρόνικον ἔνα ισχυρὸν φρούριον τῆς Κολωνείας, πολὺ πλησίον εἰς τὰ βυζαντινὰ σύνορα. Ὁ Κομνηνὸς ἔγκατεστάθη μὲ τὴν οἰκογένειάν του, καὶ ἔζη ἡ ζωὴν ἱππότου ληστοῦ, κάμων ἐπιδρομάς εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν ἔδαφος, καὶ πωλῶν τοὺς αἰχμαλώτους του εἰς τὸν Τούρκον.

Ἐννοεῖται διτὶ αἱ σχέσεις του μὲ τὴν ἔξαδέλφην του καὶ ἡ διαμονὴ του μαζὶ μὲ τὸν Τούρκον ποὺ ἔποκαλεσαν τὸν ἀφορισμόν του ἥπο τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὁ Ἀνδρόνικος ἡτο ἀδιάφορος.

Ο Μανουὴλ ἡτο ἔξαλλος διὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ Ἀνδρόνικου. Εἰς μάτην ἐπροσάπιησε μὲ κήλια μέσα νὰ τὸν συλλάβῃ. Πάντοτε διέφευγε.

ΠΑΣ ΤΗΣ ΑΜΠΕΛΑΣ — ΘΕΣΣΑΛΙΑ

τὴν περιπετειώδη ζωὴν των, ἔχοντες μαζὶ των τὸν νόμιμον υἱὸν τοῦ Ἀνδρόνικου, τὸν μικρὸν Ἰωάννην, ιο ἑτῶν τότε, καὶ τὰ δύο παιδιά, Ἀλέξιον καὶ Εἰρήνην, τὰ δύοια τοῦ ἔδωκε ἡ ἔρωμένη του. Ἀλλως τε, μολονότι εὐρισκαν παντοῦ καλὴν ὑποδοχήν, πουθενὰ δὲν τοὺς ἔκρατησαν πολὺν καιρόν, φοβούμενοι τὴν ὁργὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Εἰς τὸ Μαρδίν τοὺς ἔδιποξαν ἔγειναν δεκτοὶ εἰς τὸ Ἐρζερούμ εἰς τὴν Ἰβηρίαν ἐμειναν δλίγον μόνον τέλος, ἔπειτα ἀπὸ πολλὰ ταξίδια, κατέληξαν εἰς ἔνα ἐμίσηρην Τούρκον τῆς Χαλδαίας, ἐπὶ τῆς Μαύρης θαλάσσης. Ὁ Σαλτούχ — ἐτσι ὠνομάζετο ὁ ἡγεμὼν αὐτὸς — ἔδωκε εἰς τὸν Ἀνδρόνικον ἔνα ισχυρὸν φρούριον τῆς Κολωνείας, πολὺ πλησίον εἰς τὰ βυζαντινὰ σύνορα. Ὁ Κομνηνὸς ἔγκατεστάθη μὲ τὴν οἰκογένειάν του, καὶ ἔζη ἡ ζωὴν ἱππότου ληστοῦ, κάμων ἐπιδρομάς εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν ἔδαφος, καὶ πωλῶν τοὺς αἰχμαλώτους του εἰς τὸν Τούρκον.

ΦΩΤΟΓΡ. ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΟΥ

Ο δούξ τῆς Τραπεζοῦντος, Νικηφόρος Παλαιολόγος, ἐστάθη περισσότερον τυχερός κατώφθισε νὰ συλλάβῃ ἀντὶ τοῦ πρόγκηπος, τὴν Θεοδώραν καὶ τὰ δύο της τέκνα. Αὐτὸς ἐνίκησε τὴν ἀνίκητον ψυχὴν τοῦ ἀντάρτου. Ἐλάτρευε τὴν ἔρωμένην του, δὲν ἡμποροῦσε νὰ ζήσῃ χωρὶς αὐτήν, καὶ ὅχι διλγάτερον ἥσθιαντο βαθεῖα τὸν χωρισμὸν τῶν παιδῶν του. Ἀπεφάσισε νὰ ζητήσῃ συγγνώμην. Ο Μανουήλ ἦτο πολὺ εὐχαριστημένος νὰ φέρῃ δύσιω τὸν τόσον ἐπικίνδυνον ἀντίταλον μὲ τὴν συνειδισμένην του ἐπιείκειαν ὑπεσχέδη εἰς τὸν ἔξαδελφόν του κάθε ἀσφαλειαν, καὶ δ Ἀνδρόνικος ἐπέστρεψε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Τὴν ἐπάνοδον καὶ τὴν ὑποταγὴν του ἥθελησε νὰ τὴν κάμῃ θεατρικῶς ὅπως ἥσμοζε εἰς τὴν ὑποκριτὴν του τέχνην. Ἐξώσθη, ὅλον τὸ σῶμα, ἀπὸ τὸν λαιμὸν ἔως τὰ πόδια, μὲ σιδερένιαν ἀλυσίδα, ἡ ὅποια ἦτο κρυμμένη κάτω ἀπὸ τὰ φορέματα του καὶ ὅταν εἰσῆκῃ εἰς τὸ ἀνάκτορον τῶν Βλαχερονῶν ἐνώπιον τοῦ Μανουήλ, ἐνῷ ὅλοι οἱ αὐλικοὶ ἥσαν παρόντες, ἔπεισε καταγῆς, μὲ τὸ πρόσωπον κάτω, καὶ ἔζητοῦσε χάριν κλαίων. Ο Μανουήλ, συγκινημένος πολὺ ἀπὸ τὴν στάσιν αὐτήν, ἔκλαιε καὶ αὐτὸς καὶ τοῦ εἴπε νὰ σηκωθῇ ἀλλ ἔκεινος ἔξηκολούθει νὰ μένῃ εἰς τὴν ἴδιαν θέσιν, καὶ παρουσιάζων τὴν ἀλυσίδα, ἔζητησε, πρὸς τιμωρίαν τῶν πράξεων του, νὰ τὸν σύρουν ὡς αἰχμάλωτον ἐμπρὸς εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον. Ἡναγκάσθησαν νὰ συμμορφωθοῦν μὲ τὴν θέλησίν του. Κατόπιν τὸν ὑπεδέχθησαν μεγαλοπρεπέστατα «ὅπως ἥσμοζε, λέγει δ ἔχονογράφος, εἰς τοιοῦτον ἄνθρωπον ἐπανερχόμενον μετὰ τόσῳ μακρὰν ἀπουσίαν». Ἐνδιμισαν ὅμως ἀσύνετον νὰ μείνῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν δ ἀστος αὐτὸς υἱός. Καὶ οἱ δύο, καὶ δ Μανουήλ καὶ δ Ἀνδρόνικος, ἥσθιαντο διὰ δὲν θὰ ἔβραδυνε, ἔτοι, νὰ ἔχτηντο πάλιν τὸ παλαιὸν μῆσος. Ὡρισαν λοιπὸν ὡς ἔντιμον ἔξοριαν τοῦ Ἀνδρονίκου τὴν Οἰνόνην ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Πόντου, καὶ ἐκεὶ ἔζησε «μακρὰν τοῦ Διὸς καὶ τοῦ κερανοῦ», ἔχων ὅλας του τὰς ἀναταύσεις, λησμονῶν εἰς τὸ ἥρεμον καὶ λαμπρὸν αὐτὸ καταφρύγιον τὰς περιπτείας του. Εἶναι πιθανὸν διὰ τὸ Θεοδώρα τὸν ἥκολούθησε εἰς τὴν διαμονὴν του αὐτήν. Ἐπέρασαν ἀκόμη ὀλίγα χρόνια καὶ δεσμὸς των ἥτο διαρκῆς.

Ἐφαίνετο διὰ δ Ἀνδρόνικος εἶχεν ἐγκαταλείψει τὰς παλαιὰς φιλοδοξίας του. Ἐπιστρέφων καὶ κηρύττων τὴν ὑποταγὴν του, ὁρίσθη ἐπισήμως πίστιν εἰς τὸν αὐτοκράτορα καὶ εἰς τὸν νέον υἱόν του Ἀλέξιον. Φρόνιμος τῶρα καὶ ἥρεμος, ἔφαίνετο διὰ εἰχε λησμονῆσε τὰς βλέψεις του πρὸς τὸν θρόνον καὶ προσῆνε δριτικῶς τὴν ἀνήσυχον ψυχὴν του. Ἐπλησίας τὰ ἔζηντα του χρόνια. Εἰς τὸ ἥσυχον καὶ μεγαλοπρεπὲς καταφύ-

γιὸν διηγεῖτο τὰς περιπτείας του, παραβάλλων τὸν ἑαυτὸν του, μὲ τὴν συνειδισμένην του πρὸς τὰ θρησκευτικὰ πράγματα ἀνευλάβειαν, πρὸς τὸν Δαυΐδ, ὁ ὅποιος ἐπίσης εἶχεν ὑποφέρει ἀπὸ τὸν φθόνον τῶν ἄλλων καὶ εἶχε ἀναγκασθῆ νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν ἔχθρον του. Προσέθετε μάλιστα μὲ κάποιαν εἰρωνείαν διὰ εἰχεν ἰδῆ καὶ ἄλλους πολλοὺς ὅπως τὸν προφητάνακτα. . . . Ὁμως κάτω ἀπὸ τὰ λευκὰ μαλλιά, τὸ σῶμα του ἦτο ἀκόμη ωμαλέον, τὸ πρόσωπον νέον, ἡ ψυχὴ ζωηρὰ καὶ θεομή. Ἐχειάζετο μόνον ἡ στιγμὴ ποὺ θὰ ξυπνοῦσε τὴν μισοναρκωμένην φιλοδοξίαν καὶ θὰ ἀναβεβεί πάλιν τὸν πόθον τῆς ἀρχῆς.

***

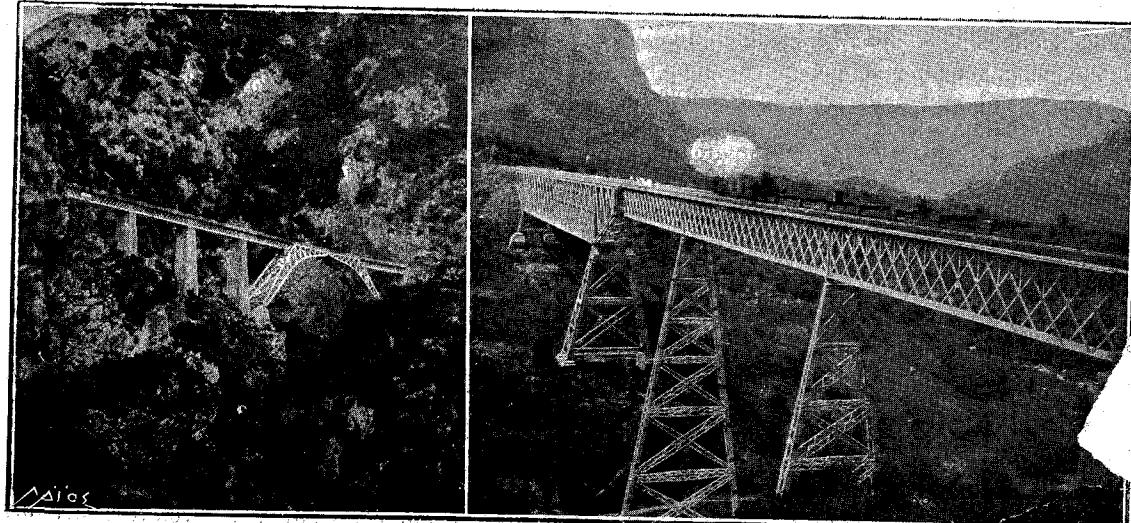
Ο θάνατος τοῦ Μανουήλ, τὸ 1180, ἔφερε τὴν στιγμήν. Μὲ τὸν θάνατον αὐτὸν περιήρχετο ἡ αὐτοκρατορία εἰς τὰ χέρια ἐνὸς παιδίου καὶ μιᾶς γυναικός. Ο νέος ἥγειμὸν Ἀλέξιος ἦτο μόλις δώδεκα χρόνων παιδάριον ἀκόμη, ποὺ περνοῦσε τὸν καιρὸν του νὰ παιζῇ, νὰ ἱππεύῃ, νὰ πηγανῇ εἰς τὸ κυνῆγι καί, ἀπειδος τελείως, δὲν ἡμποροῦσε ἀκόμη νὰ γνωρίζῃ τὴν ζωὴν. Η μητέρα του, ἡ ἀντιβασίλισσα, ἦτο ἡ θελκτικὴ ἔκεινη Μαρία τῆς Ἀντιοχείας, τόσον ὠραία, τόσον χοριτωμένη ἀλλὰ καὶ αὐτὴ δὲν ἔγγρωιζε τὰ πράγματα τοῦ κράτους, καὶ προπάντων ἦτο παραπολὺ γοητευτική, ὥστε θὰ ἦτο δύσκολον νὰ μὴν κινήσῃ τὴν συκοφαντίαν μέσα εἰς τὴν διεφθαρμένην αὐτὴν αὐλήν. Γύρω της λοιπόν, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας της, ἐκινοῦντο διοένα μῆνη κινήσῃ τὴν συκοφαντίαν μέσα εἰς τὴν διεφθαρμένην αὐτὴν αὐλήν. Γύρω της λοιπόν, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας της, ἐκινοῦντο διοένα μῆνη κινήσῃ τὴν συκοφαντίαν μέσα εἰς τὴν διεφθαρμένην αὐτὴν αὐλήν. Γύρω της λοιπόν, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας της, τὸν διοίσουν οἱ σύμμαχοι τοὺς δοπίους ἔξελεξε: καὶ γοήγορα ἡ αὐτοκράτειρα Μαρία, τόσον ἀγαπημένη πρὸιν καὶ δημοτική, τώρα ἦτο διὰ τὸν μισητὸν δχλὸν τοῦ Βυζαντίου, «ἡ ἔνη». Ἔτσι καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀργότερα, ἔλεγαν διὰ τὴν Μαρίαν Ἀντουανέταν: «ἡ Αύστριακή».

Ο αὐτοκράτωρ περιφρονοῦσε τὸν Γραικύλους του, ὃς ἀνθρώπους νωθροὺς καὶ θηλυπρεπεῖς γενναιόψυχος αὐτὸς καὶ ἀπαραμίλλου ἀνδρείας, μόνον εἰς τὸν Λατίνους ἐμπιστεύετο τὰ σπουδαιότερα πράγματα, βασιζόμενος δικαίων εἰς τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν δραστηριότητά των. Εὑρίσκων πολὺ καλὴν ὑποδοχὴν πλησίον του καὶ ἐλάμβανεν διαρκῶς δείγματα τῆς μεγάλης του ἐλευθερίας διὰ τοῦ τοῦτο, εὐγενεῖς καὶ μῆ, ἔτρεχαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου πρὸς αὐτὸν, ὃς πρὸς τὸν μεγαλύτερόν τοῦ εὐεργέτην. «Αγίαν Σοφίαν δλοι οἱ δρόμοι τῆς πρωτευούσης ἀνέδιδαν μύρα καὶ λιβάνι, καὶ ἀντήχουν ἀπὸ τὰς φωνὰς τοῦ λαοῦ. Νέα ἐπομένως ἦτα τῆς κυβερνήσεως.

Τὰ γεγονότα αὐτὰ ἥσαν εὐνοϊκά εἰς τὸν Ἀνδρόνικον. Ἐναντίον τῆς γενικῶς μισητῆς βασιλείας δλοι ἐπεριμεναν ἔνα σωτῆρα καὶ δλοι ἀπέβλεπταν εἰς τὸν λαμπρὸν ἔξαδελφον τοῦ ἀποθανόντος αὐτοκράτορος. Ἐπειτα, πρὸς καιρούν, τοῦ εἶχαν προφητεύει, καὶ ἦτο γνωστόν, ὅτι θὰ ἀνέβαινε τὸν θρόνον δλοι εἰς τὸν Βυζαντίον ἐπίστευαν εἰς τὰς προσδήσεις αὐτάς, καὶ αὐτὸς δ Ἀνδρόνικος ἀκόμη. Πρὸς πάντων ὅμως διὰ τὸν λαόν, ἦτο πρωταρισμένος, νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ, ἀντὶ τῆς «ξένης», τὴν ἐθνικὴν δυναστείαν καὶ τὴν παραδόσιαν εἰς τὸν πρωτόδοσιν. Ολοένα, εἰς τὴν δρμητικὴν αὐτὴν καὶ ἐμπαθῆ πρωτεύουσαν, ἡ τόσον παρατεταμένη ἐπαφὴ μὲ τοὺς Λατίνους, ἡ ἀνάμνησις τῆς αὐθιδάδους των στάσεως, ἡ μνησικακία διὰ τὸν πληγωμένον ἔγωισμόν, ἡ δυσαρέσκεια προπάντων διὰ τὴν βλάβην τῶν χρηματικῶν συμφερόντων, προετοίμασαν φοβεράν ἔξεγερσιν τοῦ βυζαντίου ἔθνισμον. Ο Ἀνδρόνικος ἔγεινε δ ἀρχηγός. Αὐτὴ ἡ πριγκίπισσα Μαρία, δταν ἔγεινε δ στάσις, τοῦ ἔγραψε καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ ἐπέμβῃ ἔκτοτε, οἱ πλέον ἔξεχοντες ἀνδρες τῆς αὐτοκρατορίας διαρκῶς τὸν προσεκάλουν καὶ τὸν ἔβεβαίονταν ὅτι, ἀν ἔδεχτο, δλοι ἔτασσοντο εἰς τὸ πλευρόν του. Ο Ἀνδρόνικος ἥσθιαντο τὴν αἰωνίαν του φιλοδοξίαν νὰ ἔξυπνῃ. Διὰ νὰ προετοιμάσῃ τὸν δρόμον, ἐπιτηδειότατα, ἔφαίνετο περίφροντις μὲ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον τοῦ νεαροῦ αὐτοκράτορος, ἀνήσυχος διὰ τὰ σχέδια ποὺ ἀπέδιδαν εἰς τὸν πρωτοσεβαστόν, κατέλαβε τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, τὴν μετέβαλον εἰς τὸν φρούριον καλέσαντες δπλίτας, καὶ ἔμήνυσε τὴν θέλησίν της εἰς τὴν αὐτοκράτειραν. «Ἔτο Μάιος τοῦ 1182.

Ο λαὸς ἔκηρχθη ὑπὲρ τῶν συνωμοτῶν, καὶ διάφορα δυσάρεστα σχόλια ἐγεννήθησαν. Γοήγορα ἀπέδωκαν εἰς τὸν πρωτοσεβαστόν τὸν πόθον νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον καὶ τὸν νυμφευθῆ τὴν αὐτοκράτειραν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀποδοχὴν τῶν σχεδίων τοῦ εργάτην. Τότε ἐκ συμφώνου μὲ τὸν ἀνδρα της, τὸν καίσαρα Ρενιέ τὸν Μομφεράτον καὶ μὲ τοὺς κυριωτέρους δπαδούς, κατέλαβε τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, τὴν μετέβαλον εἰς τὸν φρούριον καλέσαντες δπλίτας, καὶ ἔμήνυσε τὴν θέλησίν της εἰς τὴν αὐτοκράτειραν.

Ο λαὸς ἔκηρχθη ὑπὲρ τῶν συνωμοτῶν τῆς πριγκιπισσῆς Μαρίας καὶ ἐπομένως παρεῖχεν ἔλπιδας καὶ ἔγγυησεις εἰς τὸν δυσαρεστημένον: ἐπερίμενε λοιπὸν τὴν στιγμήν, ἡ δοπία καὶ ἡ λαθηρητική διὰ τοῦ τοῦτον τὸν θρόνον τοῦ Αλέξιον. Φρόνιμος τῶρα καὶ ἥρεμος, ἔφαίνετο διὰ εἰχε λησμονῆσε τὰς βλέψεις του πρὸς τὸν θρόνον καὶ προσῆνε δριτικῶς τὴν ἀνήσυχον ψυχὴν του. Επλησίας τὰ ἔζηντα του χρόνια. Εἰς τὸν φρούριον κατεστησε τὴν κυβερνητικήν, ἡ δοπία εἰχε διατάξει τὴν προσβολήν, περισσότερον ἀντιδημοτικήν. Τέλος ἡ ἀντιβασίλισσα καὶ δ σύμβουλός της ἥναγκασθησαν νὰ ἀμνηστεύσουν

ΓΕΦΥΡΑ ΑΣΩΠΟΥ (ΠΑΠΑΔΙΑΣ)

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

ΓΕΦΥΡΑ ΜΠΡΑΔΟΥ

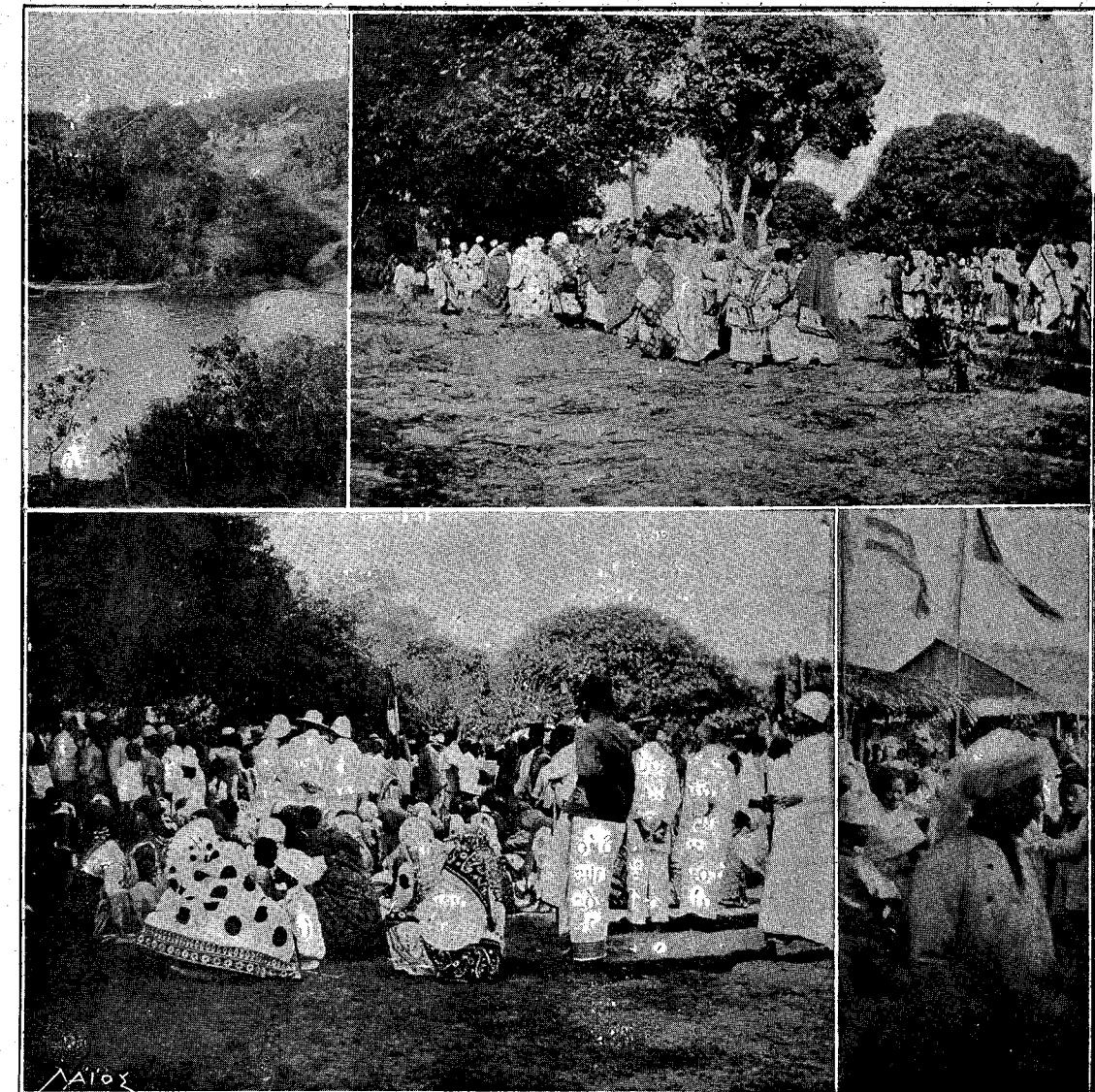
δικαιολογῶν τὴν στάσιν του. Ἐξῆρε τὴν ἀγνότητα τῶν βλέψεων του, ὑπέμνησε μάλιστα ὁ ἴδιος τὸν δρόκον ποὺ εἶχε δώσει εἰς τὸν Μανούηλ καὶ ἐκήρυξεν ὅτι ὁ μόνος του σκοπὸς ἦτο νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν νεαρὸν αὐτοκράτορα ἀπὸ τοὺς ἔλειεινοὺς συμβούλους του. Ἀπέναντι κυβερνήσεως ἀνικάνου καὶ ὑποστηριζομένης ἀπὸ τοὺς ἔνοντας, παρουσιάσθη ἐπίσης ὡς ὁ μόνος ἔχων καθῆκον νὰ φροντίσῃ διὰ τὰ συμφέροντα τῆς αὐτοκρατορίας, ὡς ὁ μόνος φιλορωμαῖος, ὡς ὁ μόνος ἐπίσης, ὁ δόποιος μὲ τὴν ἥλικιαν καὶ τὴν πεῖραν του ἡμποδοῦσε νὰ σταματήσῃ τὴν μοναρχίαν εἰς τὸν κατήφορον τῆς ἀβύσσου. Τὰ πλήθη γοητευμένα τὸν ὑπεδέχησαν μ' ἐνθουσιασμὸν εἰς δλον τοὺς δόρον. Εἰς μάτην οἱ στρατηγοὶ τῶν ἀσιατικῶν θεμάτων — ἐπαρχιῶν — ποὺ εἶχαν μείνει πιστοὶ εἰς τὴν ἀντιβασιλισσαν, ἥθελησαν κατ' ἀρχὰς νὰ ἀνακόψουν τὴν πορείαν του εἰς μάτην ὁ Ἀνδρόνικος Ἀγγελός, ὁ δόποιος ἐστάλη ἐναντίον του, ἐπροσπάθησε νὰ τὸν καταβάλῃ. Ο στρατός του ἦτον ἀπρόθυμος καὶ ἐνικήθη· φοβούμενος δὲ ὁ ἴδιος μήπως πληρῶσῃ μὲ τὴν ζωὴν τοὺς τὴν ἥτταν του, ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς ἀποσκιτήσεως καὶ ἥντομόλησε πρὸς τὸν ἀντάρτην. Αὐτὸς δέ, ὁ δόποιος πάντοτε εἴρισκε κατίστειον, ἐνθυμήθη ὑποδεχόμενος τὸν νέον του δραδόν, τὸ λόγιον τοῦ Εὐαγγελίου δπού, ἄγγελος θὰ ἐστέλλετο νὰ τοῦ ἀνοίξῃ τὸν δρόμον.

Ο Ἀνδρόνικος Ἀγγελος πραγματικῶς ενδῆκε μιμητάς. Ὄταν ὁ στρατὸς τοῦ Κομνηνοῦ ἔφθασε ἐμπρὸς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὴν ἀσιατικὴν ὅχθην τοῦ Βοσπόρου, ὁ στόλος ὁ δόποιος εἶχεν ἐντολὴν νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διόδον

λησε καθετί. Αἱ γυναικες, τὰ παιδιά, οἱ γέροντες, καὶ αὐτοὶ οἱ ἀσθενεῖς τῶν νοσοκομείων ἐδανατώθησαν. Εἰς μίαν ἡμέραν ὁ ἐθνικὸς φανατισμὸς τῶν Βυζαντινῶν ἔξεδικήθη διὰ τὸ μῖσος ἐκατὸν χρόνων. Οἱ δλίγοι Λατίνοι ποὺ ἐσώθησαν, ἔφυγαν: ὁ Ἀνδρόνικος ἡμποροῦσε τῷρα νὰ εἰσέλθῃ ἀνίδυνα εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

Ἡλθε μέσα εἰς τὸν γενικὸν ἐνθουσιασμόν, χαιρετώμενος ἀπὸ δλους ὡς ὁ σωτῆρος καὶ ἐλευθερωτῆς τῆς αὐτοκρατορίας, ὡς ὁ λύχνος ὁ φωτίων τὰ σκότη ὡς τὸ λαμπρὸν ἀστρον. Οἱ λίγοι μόνον φρόνιμοι ἀνθρώποι ἐνγόησαν τί

ἐκρύπτετο κάτω ἀπὸ τὴν συμπάθειαν τοῦ Ἀνδρόνικου πρὸς τὸν βασιλέα Ἀλέξιον: ὁ πατριάρχης Θεοδόσιος ἦτο ἔνας ἀπὸ αὐτούς. Ὄταν ὁ Ἀνδρόνικος τοῦ ἔλεγε περίλυπος διὰ μόνον αὐτὸς ἀπέμεινε νὰ ἐπαγρυπνῇ διὰ τὴν τύχην τοῦ νεαροῦ προίκηπος, καὶ διὰ δὲν εἶχε κανένα βοηθόν ἢ στήριγμα εἰς τὸ βαρὺ ἔργον, διερράχης μὲ τόνον διφρούμενον, διόποιος ἔκρυπτε ἀρκετὸν θάρρος, ἀπήντησε διὰ ἀπὸ τὴν ἡμέραν δπού. ὁ Ἀνδρόνικος εἰσῆλθε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ παέλαβε τὰ βασίλεια, ἀδιστάκτως ἔθεωρησε πεθαμένον τὸν νεαρὸν αὐτοκράτορα.

Μαδαγασκάρη. 1 Τοπίον. — 2 Ἀφίεις τοῦ Μακόα τῆς Ἀφρικῆς διὰ τὴν ἁστὴν τῆς 14 Ἰουλίου. — 3 Συνέδριον ιδιαγενῶν διὰ τὴν 14 Ἰουλίου. — 4 Μία ἐλληνικὴ σημαία εἰς τὴν ἀγοράν τῆς Ραφίας τοῦ Ἀντσουνί. — Φωτογ. Γ. Σκοπελίτη

Ο πατριάρχης Θεοδόσιος είχε δίκαιον. Ή φιλοδοξία είχε ξυπνήσει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Κομνηνοῦ: θὰ ἔκαμνε τὸ πᾶν διὰ νὰ τὴν ἴκανοποιήσῃ.

Καὶ ποὺν ἀκέμη ἔλθη εἰς τὴν πρωτεύουσαν, είχε προβῆτη εἰς μέτρον χαρακτηριστικόν. Κατὰ διαταγὴν του, ἡ ἀντιβασιλισσα καὶ ὁ νῖος τῆς ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὸ ἀνάκτορον καὶ μετεφέρθησαν, σχεδὸν ὡς ὑπόδικοι, εἰς τὴν ἀντοκρατορικὴν ἔπαυλιν Φιλοπάτιον. Ο Ἀνδρόνικος ἐπῆγε νὰ τοὺς ἰδῇ, ὅλλα καὶ ἐδῶ ἀκόμη ἡ στάσις του ἥτο ἀρκετὰ ὑποπτος. Ἔδειξε πολιματικῶς μεγάλον σεβασμὸν πρὸς τὸν νέον ἀντοκράτορα, ἀλλ’ ὅχι καὶ πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν, διὰ τὴν δροῖαν εἴπε καθαρὰ ὅτι ἀποροῦσε πῶς εὑρίσκετο ἔκει. Ἐπῆγε κατόπιν εἰς τοὺς Ἀγίους Ἀποστόλους νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν τάφον τοῦ ἔξαδέλφου του Μανουὴλ· ἔλατης θερμά, ὡς καλὸς ὑποκριτής, ἐμπόρος εἰς τὸν σαρκοφάγον, καὶ ἡ προσποιητὴ αὐτὴ θλῖψις του ἐνέπνευσε ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν παρευρισκομένους. Κατόπιν ἡθέλησε νὰ μείνῃ μόνος διὰ νὰ διμιλήσῃ ὀλίγας στιγμὰς μὲ τὸν νεκρόν. Μερικοὶ ἀστεῖοι διασκεδάζοντες μὲ τὴν συνομιλίαν αὐτῆν, ἀπέδιδαν εἰς τὸν Ἀνδρόνικον τὰ ἔποιμενα λόγια: «Σὲ κρατῶ τώρα, ἐπεὶ ποὺ μὲ κατεδίωκες καὶ μὲ ἡγάκηας νὰ πλανῶμαι πάντοι· δι βαρύς λίθος σου σὲ ἔχει κλεισμένον εἰς αἰώνιαν εἰρωτήν, καὶ ἀπὸ τὸν βαθὺν ὑπὸν σου, μόνον ἡ σάλπιγξ τῆς δευτέρας παρουσίας θὰ σε ξυπνήσῃ. Τώρα θὰ ἔκδικηθῶ πατά τῆς γενεᾶς σου καὶ θὰ μοῦ πληρώσουν οἱ ἰδικοὶ σου δλον τὸ κακὸν ποὺ μοῦ ἔκαμες».

Οι ἀστεῖοι αὐτοὶ δὲν είχαν ἄδικον. Όλοι οἱ συγγενεῖς τοῦ Μανουὴλ, δ ἔνας μετὰ τὸν ἄλλον, ἔξηραν ἵζοντο, θύματα τῆς φοβερᾶς φιλοδοξίας του Ἀνδρόνικου. Μόνος κύριος ὁ Ἀνδρόνικος ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν ὡς πραγματικὸς βασιλεὺς τοὺς πολιτικούς του ἀντιπάλους, προπάντων τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν μεγάλων ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν τοὺς ἀπεμάκρουνε ἀμείλικτα δλον: εἰς δλας τὰς θέσεις ἐτοποθέτησε ἀνθρώπους ἰδικούς του. Ἀλλὰ διὰ νὰ γίνη πραγματικῶς αὐτοκράτωρ, ἔπρεπε ἀκόμη νὰ λείψουν οἱ τρεῖς, ποὺ τὸν ἔχωριζαν ἀπὸ τὸν θρόνον, ἡ χήρα καὶ τὰ δύο τέκνα του Μανουὴλ. Η πρωτότοκος ἔλειψε πρώτη ἀπέδηνες ἔξαρφικά, καθὼς καὶ ὁ σύζυγός της ὁ καῖσαρ Ρενιέ, καὶ κανεὶς δὲν ἀμφέβαλλε ὅτι ἀπέδηνες δηλητηριασμένοι. Διὰ νὰ ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ τὴν ἀντιβασίλισσαν ὁ Ἀνδρόνικος δὲν κατέφυγε εἰς τὸ ἰδιον ἀπλοῦν μέσον. Τὴν ἔμισει, δπως εἶναι γνωστόν, πρὸ πολλοῦ ἥθελε λοιπὸν ἡ ἔκδικησίς του νὰ γείνη περίτεχνος. Ήρχισε νὰ καταφέρεται ἔναντίον της, ὅτι κρυφώς ἀντέπρωτε κατ’ αὐτοῦ βλάπτουσα οὕτω τὰ συμφέροντα του Κράτους, καὶ διεκήρυξεν ὅτι

δὲν ἀπεμάκρουνε τὴν ἐπικίνδυνον αὐτὴν γυναικα, θὰ κατέλειπε αὐτὸς τὴν διοίκησιν μὴ θέλων νὰ συνυπέχῃ τὰς εὐθύνας. Ἐξήγειρε οὕτω χωρὶς δυσκολίαν τὸ πλῆθος του λαοῦ, δ ὅποιος ἥτο ἔναντίον τῆς ἔνειης, καὶ μὲ θορυβώδεις διαδηλώσεις ἀπήγησε ἀπὸ τὸν πατριάρχην νὰ ἀπομακρύνῃ διὰ τῆς ἐπιβολῆς του τὴν ἀντιβασίλισσαν. Τὸ ἔδαφος ἥτο προετοιμασμένον μὲ δλην τὴν ἀντίστασιν μερικῶν τιμίων ἀνδρῶν, παρεσκεύασαν κατὰ τῆς ἀπυχοῦς Μαρίας τῆς Ἀντιοχείας τὴν σκληροτέραν δικαστικὴν κωμῳδίαν.

Ο Ἀνδρόνικος τὴν κατηγόρησε δτι συνεννοεῖται μὲ τοὺς ξένους συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη, ἔχαταλειμμένη εἰς τὰς ὕβρεις καὶ τὴν βαναστήτη τῶν φυλάκων της. Ἀλλὰ δὲν ἥτο ἀρκετὸν αὐτὸ. Προσήχθη εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Ο νέος Ἀλέξιος ἐπεκύρωσε τὴν ἀπόφασιν, θέτων τὴν ὑπογραφήν του μὲ ἐρυθρὸν μελάνην «σὰν σταγόνα αἵματος» εἰς τὸ ἔγγραφον ποὺ κατεδίκαζε τὴν μητέρα του. Η Μαρία τῆς Ἀντιοχείας ἐστραγγαίσθη μέσα εἰς τὴν εἰρωτήν της: ἥτο μόλις τριανταπέντε ἔτῶν. Τὸ μῆσος του Ἀνδρονίκου δὲν ἴκανοποιήθη μὲ τὴν ἔννομον αὐτὴν δολοφονίαν ἔξεστας ἀκόμη καὶ εἰς τὰς εἰκόνας τῆς ἀτυχοῦς ἡγειμονίδος. Διέταξε νὰ τὰς καταστρέψουν ἥ νὰ τὰς παραμορφώσουν, φριβούμενος μῆπως ἡ γεμάτη φῶς ἐμφριά της προκαλέση τὴν συμπάθειαν διὰ τὸ τραγικὸν τέλος της.

Ο αὐτοκρατορικὸς κῆπος, δπως λέγει ὁ Νικῆτας, ἔχαγε ἔνα τὰ δένδρα του. Γρήγορα, τὸν Σεπτέμβριον 1183, μέγα συμβούλιον τοῦ στέμματος, προετοιμασμένον ἄλλως τε, ἐγγνωμάτευσε δτι θὰ ὥφελιμον καὶ συμφέρον νὰ συμβασιλεύσῃ ὁ Ἀνδρόνικος. Οταν ἡ ἀπόφασις αὐτῇ ἔγινε γνωστή, ἡ χαρὰ τῆς πρωτεούσης ἥτο ἀπερίγραπτος. Ο λαός, δ ὅποιος ἔβλεπε τὸν εὖνούμενόν του νὰ ἀνεβαίνῃ τὸν θρόνον, κατελήφθη νομίζεις ἀπὸ μανίαν καὶ ἔχόρευε εἰς τὸν δρόμους, τραγουδοῦσε, χειροκροτοῦσε. Τὸ ἀνάκτορον τῶν Βλαχεονῶν κατελήφθη, καὶ δ νεαρὸς αὐτοκράτωρ ὑπεχώρησε εἰς τὴν ἐπικειμένην στάσιν. Τότε ἔγινε κάτι περίεργον καὶ ἀπροσδόκητον. Ο Ἀνδρόνικος, δ ὅποιος είχε προετοιμάσει τὰ πρόγιατα, ἐφαίνετο διστάζων καὶ ἥρνετο νὰ καταλάβῃ τὴν ἀρχήν. Ἔγινε ἀνάγκη νὰ τὸν καθίσουν εἰς τὸν θρόνον διὰ τῆς βίας, νὰ τοῦ θέσουν, ἀκουσίως του σχεδόν, τὴν ἐρυθρὰν μίτραν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ νὰ τοῦ φορέσουν τὸν αὐτοκρατορικὸν μανδύαν. Τέλος ἔδεχθη νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν θέλησιν του λαοῦ, καὶ ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας, δταν ἐστέφηται εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, ἥκουε ὅχι μὲ δυσποέσκειαν τὸ ὄνομά του πρὸ τὸ δνομα τοῦ Ἀλέξιου εἰς τὰς ἐπισήμους ἐπενφημίας. Τότε,

ΚΑΜΙΛΛΗ — ΥΠΟ ΚΛΩΝΤ ΜΟΝΕ

λέγει ἔνας χρονογράφος, διὰ πρώτην φορὰν ἐφάνη εὔθυμος τὸ σκληρὸν βλέμμα του ἔγεινε ἥρεμον· καὶ ὑπερχέδη ὅτι ἐπὶ τῆς βασιλείας του τὰ πρόγματα θὰ ἔβαινον κατ' εὐχήν.

Ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ ἀνισχύρου συμβασιλέως ἦτο πρᾶγμα ἐλάχιστον διὰ τὸν Ἀνδρόνικον. Εἶχε δοκισθῆ ἐπισήμως, ἐμπρὸς εἰς τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν, ὅτι ἐδέχετο τὴν ἀρχὴν διὰ νὰ βοηθήσῃ ἀπλῶς τὸν ἔξαρστον τοῦ Ἀλέξιον. Πρὸν περάση ἔνας μῆνας, καθ' ὑποβολὴν του, ἡ γεοργούσια ἀπεφαίνετο ὅτι ἔνας ἀρχιγέρος ἔχοιειάζετο μόνον διὰ τὴν αὐτοκρατορίαν καὶ ὅτι ἐπομένως ἦτο πρέπον νὰ παραιτηθῇ ὁ Ἀλέξιος. Ἐπειτα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας, ὁ Ἀλέξιος, τὸν Νοέμβριον

1183, ἐστραγγαλίσθη εἰς τὰ δωμάτια του. Τὸ πτῶμα του, τὸ ἐπῆραν καὶ τὸ ἐπέταξαν ἐμπρὸς εἰς τὸν Ἀνδρόνικον, ὃ δύοις τὸ ἔσπρωξε μὲ τὸ πόδι του μὲ τὴν ὑβριν ἀντήν: «Ο μὲν πατήρ σου ἦτο ἐπίορος, ἡ δὲ μῆτρα σου ἐταιρικὸν γύναιον» καὶ διέταξε νὰ τὸ φένον εἰς τὸν Βόσπορον. Κατόπιν, περιφρονῶν τελείως τὴν κοινὴν γνώμην, ἐνυμφεύθη τὴν μνηστὴν τοῦ θύματός του, Ἀνναν τὴν κόρην τοῦ Λουδοβίκου 7ου ὃ δύοια δὲν ἦτο ἀκόμη ἔνδεκα ἑτῶν καὶ ἡνάγκασε τὴν ἐκκλησίαν νὰ λύη τὸν πρὸς τὸν Μανουὴλ ὄρκον του. Εἴητα τοιῶν ἑτῶν ὁ Ἀνδρόνικος Κομνηνὸς ἔγεινε αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου.

[Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεκές]

[Μετάφρ. Κ.]

ΚΑΡΟΛΟΣ ΝΤΗΛ

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

I. ΦΙΝΟ—Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ*

Ο ΕΝΕΡΓΟΣ ΒΙΟΣ ΚΑΙ Η ΕΥΤΥΧΙΑ

— Ἀποσπάσματα —

Υπάρχει τι τὸ κατ' οὐσίαν θεῖον ἐν τῇ ἐργασίᾳ. Ἐξευγενίζει καὶ ἔξιψοι τὴν ψυχήν. Ἐνισχύει δὲ καὶ τὸ σῶμα. Διαχέει οἰονεὶ ἀτιμόσφαιραν ἵκανοποιήσεως καὶ γαλήνης περὶ τὸ «ἔγω» μας.

Πάντες αἰσθανόμεθα ὡς ἔξι ἐνστίκτου τὰς ἥδονάς της ἐργασίας. Φαινόμεθα ἐργαζόμενοι δι᾽ ἔνα σκοπὸν μᾶλλον ἢ ἥττον προσεχῆ, ἀλλ᾽ ὅταν ἐπιτύχωμεν τούτου, ἐπεκτείνομεν τὰ ὄρια αὐτοῦ καὶ ἔξακολουθοῦμεν τὴν πορείαν μας.

«Η ἐργασία εἶνε πολλάκις δτῶς τὸ κυνήγιον. Ἄδιαφορον μᾶς εἶνε τὸ προϊόν, τὸ οὐσιώδες δι᾽ ἡμᾶς εἶνε ἡ κίνησις ἢν μᾶς ἐπιβάλλει. Πηγὴ λήμης διὰ τὰ βάσανα τῆς ζωῆς, γεννᾷ τὰς πλείστας αὐτῆς ἀγαλλιάσεις. Η εὐτυχία δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ἀνευ τῆς ἐργασίας δπως καὶ ἡ ζωὴ ἀνευ τῆς κινήσεως. Αἱ μορφαὶ τῆς ἐργασίας παραλλάσσονται ἐπ᾽ ἀπειρόν, ἀλλ᾽ ἡ στοιχειώδης αὐτῆς ἀρχὴ ἀποτελεῖ ζωτικὴν ἀνάγκην ὡς ὁ ὑπνος. Ἔτι δὲ μᾶλλον, δπως ὁ τελευταῖος οὗτος, ἐπιβαλλεται καὶ εἰς πάντας. Καὶ οἱ ἀεργοὶ ἀκόμη ἀναγκάζονται νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὴν ἐργασίαν διότι ἀλλως κινδυνεύουσι νὰ ἴδωσι φθινούσας τὰς σωματικὰς ἢ διανοητικὰς αὐτῶν δυνάμεις. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη, καὶ αὐταὶ αἱ ἀπολαύσεις ἐκ τῆς εὐτυχίας προκύπτουσιν. Ἀν μὴ τεθῇ εἰς εὐέργειαν μία δύναμις, ἀν μὴ ἀναπτυχθῇ δρᾶσις, ἥδονὴ δὲν ὑπάρχει.

«Ολοι παριστάνουσι τὴν ἀνάγκην τῆς ἐργασίας, ἀλλ᾽ ὀλίγοι τὰς ἥδονάς ἡς μᾶς προσπορίζει. Τὸ «ἐν ἰδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγεῖν τὸν

ἀρτον σου» μένει ὡς ἀπειλὴ ἐπικρεμαμένη ἐπὶ τῆς ζωῆς μας. Μᾶς καταπτοεῖ δὲ ἡ σκληρότης αὐτῆς. Υπὸ τὴν ἐπίδρασιν δὲ τῆς καταθλιπτικῆς αὐτῆς ὑποβολῆς ἀπεχθανόμεθα τὴν ἐργασίαν.

«Οχι, δ οὐρανὸς δὲν μᾶς ἔδωκε τὴν ἐργασίαν ὡς ποινήν, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ἔξωράσμα καὶ ὡς τροφὴν τῆς ζωῆς.

«Ἀποκάμινοντες ἐκ τῆς ἐργασίας ποδοῦμεν τὴν ἀνάπτασιν. Ἀλλ᾽ ἡ ἀνάπτασις αὐτὴ ἀποκτηθεῖσα μᾶς προξενεῖ ἀνεκδῆγητα δεινά. Ή μακροβιότης ἥν ἐν ἐπιγνώσει ἡ ἀσυνειδήτως ἐπιδιώκομεν ὅλοι, μόνον εἰς τοὺς φιλέργους προσμειδιὰ. Η συνήθεια τοῦ ν' ἀποσύριται τοῦ ἐνεργοῦ βίου διεταῖν τὸν 40^ο καὶ 50^ο ἔτους ἥλικίας ἀστὸς εἶνε διεθρία διὰ τὴν μεσαίαν κοινωνικὴν τεξίν εν Γαλλίᾳ. Ολοὶ οἱ μικροὶ ἐκεῖνοι εἰσοδηματίαι οἱ διειρευμένοι ἀνάπτασιν μόνον, ἀποδινήσκουσι συνήθως ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ τούτου μετὰ πάροδον διάγονο χρόνου. Αἱ νόσοι τοὺς διαβιβώσκουν καὶ τοὺς ἀποδεκατίζουν. Η διάνοια των ἔξασθενε. Ἐπέρχεται δὲ φαγδαῖς δ γεροντικὸς μαρασμὸς μὲ τὰ παρεπόμενα δεινά του.

Καλὸν εἶνε βεβαίως, δσφ γηράσκει τις, νὰ περιορίζῃ τὴν δραστηριότητά του. Ἀλλ᾽ εἶνε ἐπιβλαβεστατὸν τὸ νὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ τελείως. Οἱ μεγάλοι Ἀγγοὶ πολιτευόμενοι, τῶν δπῶν μᾶς εἶνε γνωστὸς δ τρόπος τοῦ ζῆν, μᾶς προβάλλουσι διδακτικὸν παράδειγμα. Ο δρῦδορκοντούτης Γλάδστων, καταγινόμενος εἰς τὸ νὰ σχολιάσῃ τὰς Γραφὰς καὶ νὰ σχίζῃ ξύλα, ἔμεινε παροιμιώδης.

«Η ἐργασία εἶνε ἀπαραίτητος δπως ἡ τροφή. Αλλά, καθὼς αὐτή, ἀπαιτεῖ καὶ ἡ ἐργασία νὰ

ἐκλέγηται νὰ ἔνασκηται μετὰ προσοχῆς καὶ ἐπιμελῶς. Η κατάχρησις αὐτῆς ἀποβιάνει διεθρία. Αἱ δυσάρεστοι συνθῆκαι, ὑφ' ἡς διεξάγεται, προκαλεῖ ἀπαισίας συνεπείας. Ολη ἡ κοινωνικὴ ἀναστάτωσις τῶν νεωτέρων χρόνων εἰς οὐδὲν ἀλλο κυριώς ἀποβλέπει ἡ εἰς τὸ νὰ βελτιώσῃ τοὺς δρόους τῆς ἐργασίας, νὰ καταστήσῃ αὐτὴν δικαιοτέρων καὶ μᾶλλον ἱκανοποιητικήν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ ἔξαλείψῃ αὐτὴν ἀπὸ προσώπου τῆς ἐργασίας. Οσοι παραγνωρίζουσι τὴν ἀνάγκην τῆς ἐργασίας ἀγνοοῦσι τὰς στοιχειώδεις βάσεις τῆς

«Η ἐργασία κατορθοῖ τὰ πάντα ὑπὸ τὸν δρόνον δμως νὰ μὴ τὴν παραιτήσῃτε. Η ἰδιοφύΐα καὶ τὸ τάλαντον εἶνε ἀπλούστατα προϊόν ἐπιμονῆς. Ολοὶ ἄρα δυνάμεθα ν' ἀποκτήσωμεν ἰδιοφύΐαν, ἀρκεῖ νὰ θέλωμεν σθεναρῶς καὶ νοημόνως.

Κατὰ τὸν Βυφφρόνα μάλιστα καὶ αὐτὴ ἡ μεγαλοφύΐα οὐδὲν ἀλλο εἶνε ἡ μακρὸν ὑπόμονη. Εἶνε βεβαίως ἐσφαλμένη καὶ ὑπερβολικὴ ἡ γνώμη αὐτῆς. Υπάρχει τι ἐν τῇ μεγαλοφύΐᾳ, ὅπερ ἐκφεύγει τῶν προσπαθειῶν καὶ τῆς θελήσεως μας. «Ἄς παρηγορηθῶμεν ἐν τούτοις ἀναλογικόμενοι διὰ ἡ ἀνθρωπότης δφεύλει πολὺ περισσότερα εἰς τὴν ἐπιμονὸν ἐργασίαν τῶν μεγάλων καὶ μικρῶν ἰδιοφυῶν, ἥ δσα εἰς τὰ σπάνια ἐκεῖνα μετέωρα, ἀτινα κατηγλάσσαν ἐπὶ βραχείας στιγμᾶς τὸν οὐρανὸν τῆς ιστορίας της. Καὶ ἐπὶ τέλους, πολλαὶ εὐεργετικαὶ δυνάμεις, δς βαπτίζομεν μεγαλοφύΐας, δὲν ἥσαν ἡ μεγάλαι ἰδιοφύΐα. Ἀλλὰ καὶ μεγαλοφύΐα καὶ ἰδιοφύΐα ἀνευ τῆς ἐργασίας δὲν δύνανται νὰ ὑπάρξωσιν.

«Η φιλολογικὴ κληρονομία, ἥν κατέλιπεν δ Αἰμύλιος Ζολᾶ, εἶνε δντως τεραστία τὸν δγκον. Η ἐτησία παραγωγή του, ἀνερχομένη πολλάκις εἰς 1000 ἥ 1200 ἐντύπους σελίδας, ἔξεπληττε τοὺς πολλούς του φίλους. Τὸν ἡρώτων μίαν ἥμέραν τὸ μιστικὸν τῆς τοσούτῳ ἐπιβλητικῆς δημιουργικότητός του.

— «Γράφω μόνον τρεῖς ἔως τέσσαρας σελίδας τὴν ἥμέραν, μοὶ εἶπε, ἀλλὰ τὰς παραγά τακτικῶτατα. Πολλαπλασιάσατε τὰς ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἥμερων τοῦ ἔτους καὶ ἐπὶ τὰ ἔτη τῆς ἐργασίας δσα δυνάμεθα ν' ἀντέχωμεν, καὶ θὰ ἔχετε τὸ μιστικὸν τῆς παραγωγῆς μου ἥτις φαίνεται εἰς τόσους καταπληκτική.

«Η εὐτυχία τῶν τε ἀτόμων καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου ἵσως μόνον νὰ κερδίσῃ ἔκ τούτου.

«Ἄλλ' ὑπάρχουσι καὶ βαθμοὶ δράσεως, δπως ὑπάρχουσι καὶ βαθμοὶ εὐτυχίας. Υπάρχει ἐν πρώτοις ἡ ματαία ἐκείνη καὶ ἀγόνος ἀεικινησία, ἥν δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν πρὸς τὴν ὑγιᾶ καὶ παραγωγικὴν ἐργασίαν. Υπάρχει ἐπειτα ἡ ἐργασία, τῆς δποίας τὸ ὑπέρομετρον ἄχθος ἥ οἱ δυσμενεῖς δροὶ συντρίβουσι τὸ ἀτομον καὶ καταστρέφουσι τὴν ὑγιείαν του. Υπάρχει ἡ ἐργασία ἥ ἀποκλειστικῶς σωματική ἥ ἀποκλειστικῶς διανοητική. Ἀμφότεραι, μέχρι καταχρήσεως φιδάνουσαι, εἶνε δξ. ἵσον ἐπιτικής ήμῶν ζωῆς. Τὸ οὐσιώδες εἶνε νὰ χρησιμεύῃ ἡ ἐργασία ὡς εὐεργετικὸν συμπλήρωμα τῆς ζωῆς μας, ὡς ρυθμιστῆς αὐτῆς ὑπέροταος. Εἰς τοὺς διὰ τοῦ ἐγκεφάλου μόνον ἐργαζομένους χρειάζεται καὶ ἡ σωματικὴ ἀσκησίς εἰς δὲ τοὺς χειρώνακτας καὶ ἡ διανοητικὴ ἀσκησίς.

Τὸ ἰδεώδες τῆς ἐνεργοῦ ζωῆς ἔδει ν' ἀνταποκρίνηται καλλιοποιού πρὸς τὰς ἐνδομύχους ἥμῶν καὶ πλίσεις καὶ πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ὑγιείας ἥμῶν. Δυστυχῶς δὲν μᾶς παραχωρεῖ πολλάκις τὸ διπάιωμα τοῦτο ἡ τύχη, δπως δὲν μᾶς δίδει πάντοτε οὔτε τὴν ἰδεώδη γυναικαὶ διανοητικὴν περιουσίαν ἐπαρκῇ διὰ τὰς δρέξεις μας.

Εἰς τὸν νοοῦντα καὶ δρόντα πλέον νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ σφάλματα τῆς τύχης. Δὲν τὸ κατορθώνει πάντοτε. Ἀλλ' αἱ προσπάθειαι τῆς θελήσεως του τῷ πορίζουσι πολλάκις εὐτυχίαν δσην σχεδὸν θὰ τῷ παρεῖχε καὶ δ δριστικὸς αὐτοῦ θρίαμβος.

«Η δρᾶσις εἶνε στοιχεῖον καὶ δρος τῆς εὐτυχίας. Δὲν ἔπειτε πὰ λέγον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, κατὰ τὴν περιφήμον ἐκείνην ἐπιφώνησιν τῆς Ελισάβετ Browning: «Ω, τί ὀδραία ἥμέρα εἶνε δντως τεξίν ἀναπταύνωται! . . .» «Οχι! ἡ δραστηρεά ἥμέρα θὰ εἶνε ἐκείνη καθ' ἥν δλοι δὲν ἐργάζωνται κατὰ τὸ πόπον λογικόν, συμφώνως πρὸς τὰς κλίσεις των καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ὑγιείας των. Η κοινωνικὴ πρόσδοσις εἰς τοῦτο ἀκριβῶς ἀποβλέπει, πῶς νὰ καταστήσῃ τὴν ἐργασίαν ὑπόχρεωτικήν διὰ τοὺς ἀρέγονς, νὰ ἐλαττώσῃ τὸ ἄχθος τῆς τους μόνον τὰ ταπεινοὺς καὶ νὰ ἐπιφέρῃ μεῖζονα τὰξ εἰς τὴν ἀτακτον ἐργασίαν.

«Η εὐτυχία τῶν τε ἀτόμων καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου ἵσως μόνον νὰ κερδίσῃ ἔκ τούτου.

Μεταφραστής ΑΛΕΞ. Ι. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

* Εκδοσις Γεωργίου Δ. Φέξη.

λας, Νικηταράς, Ἀθῆναι, Ἐλλ. Ἐκδοτική Ἐταιρεία.
Τυπ. Μάσνερ καὶ Καργαδούνη δρ. 3.50 φρ. 4.

Ψυχολογικὴ Φυσιολογία τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς
Ίδιοφυΐας, Μάξ Νορντάου, μετάφρ. Ἡλία I. Οἰκο-
νομοπούλου. Ἀθῆναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 2.

Κοινωνιολογικὰ παράδοξα, Μάξ Νορντάου, μετάφρ.
Ἡλία I. Οἰκονομοπούλου. Ἀθῆναι, ἐκδότης Γ. Δ.
Φέξης, δρ. 3.

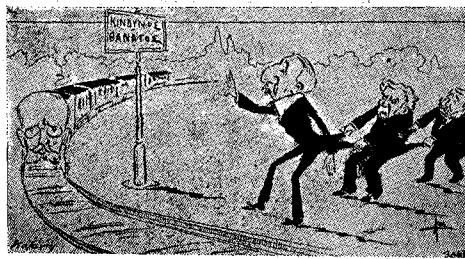
Ἡ ἐπιστήμη τῆς εὐτυχίας, Jean Finot, μετάφρ.
Ἀλεξ. I. Γεωργιάδου, ἰατροῦ. Ἀθῆναι ἐκδ. Γ. Δ. Φέ-
ξης δρ. 3.

Τὸ ἄγνωστον καὶ τὸ ψυχικὰ προβλήματα, Καμίλ-
λον Φλαμμιαριών, μετάφρ. Ἀλεξ. I. Γεωργιάδου ἰατροῦ,
Ἀθῆναι ἐκδ. Γ. Δ. Φέξης, δρ. 3.

Ἄγάπη στὸ χωριό, διήγημα Κωσταντίνου Χατζο-
πούλου. Ἀθῆναι, τυπογραφεῖο «Ἐστία» Μάσνερ καὶ
Καργαδούνη, δρ. 0.80.

Δρακόνταθλοι, ποίημα ἑπικὸν Δημητρίου Ζαχαρία,
Σμύρνη τυπ. «Ἀμαλθείας» Γρ. ἀργ. 5.

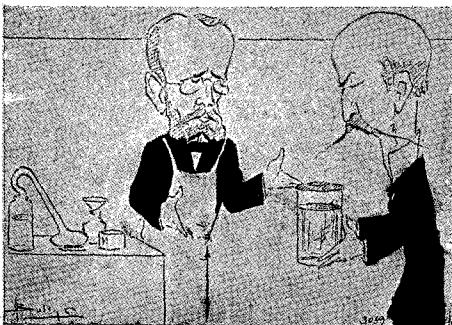
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ

«Πατρίς»

Εἰς τὴν αὐλὴν μᾶς μονῆς; παράστασις πρωτοφανῆς
«Ἐστία»

Πάρε τὴ διάλυσι, ἀλλὰ τὸ νῦν σου στὰ δηλητηριῶδη
στοιχεῖα ποὺ ἐμπειριχεῖ — «Πατρίς»

Αἱ πρόσδοι τῆς δεροπολίας ἐν Ἑλλάδι — «Ἐνα...
ἐλαφρότερον τοῦ ἀέρος ἔσαφαν ξόμενον εἰς τὰ ψηρά...
«Πατρίς»